

REPORT

Natuurtoets beheerplanmaatregelen buffer Engbertsdijksvenen

Toetsing In het kader van de Wnb

Klant: Provincie Overijssel

Referentie: BI3076-230208-ZZ-XX-RP-Z-0001

Status: S0/P01.01

Datum: 10 mei 2023

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Euvelgunnerweg 25A
9723 CV Groningen
Water & Maritime
Trade register number: 56515154

+31 88 348 53 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Natuurtoets beheerplanmaatregelen buffer Engbertsdijksvenen

Sub titel: Toetsing In het kader van de Wnb
Referentie: BI3076-230208-ZZ-XX-RP-Z-0001
Status: P01.01/S0
Datum: 10 mei 2023
Projectnaam: Buffer Engbertsdijksvenen
Projectnummer: BI3076
Auteur(s): ██████████

Opgesteld door: ██████████

Gecontroleerd door: ██████████

Datum: 9 mei 2023

Goedgekeurd door: ██████████

Datum: 10 mei 2023

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden veeveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doelstelling en scope onderzoek	1
1.3	Leeswijzer	2
2	Juridisch kader Wet natuurbescherming	3
2.1	Algemeen	3
2.2	Natura 2000-gebieden (hoofdstuk 2 Wnb)	3
2.3	Soorten (hoofdstuk 3 Wnb)	3
2.4	Houtopstanden (hoofdstuk 4 Wnb)	4
2.5	Vrijstelling ontheffing en vergunning in het kader van Natura 2000-maatregelen	4
3	Beschrijving plangebied en voorgenomen ingreep	6
3.1	Beschrijving plangebied en de directe omgeving	6
3.2	Voorgenomen ingreep (en toekomstbeeld)	13
4	Beoordeling wettelijk beschermde soorten	18
4.1	Werkwijze onderzoek naar beschermde soorten	18
4.2	Voorkomen wettelijk beschermde soorten	18
4.2.1	Vaatplanten	18
4.2.2	Grondgebonden zoogdieren	18
4.2.3	Vleermuizen	24
4.2.4	Vogels	25
4.2.5	Vissen	26
4.2.6	Amfibieën	27
4.2.7	Reptielen	28
4.2.8	Ongewervelden	29
4.3	Effectenbeschrijving- en beoordeling	31
4.3.1	Grondgebonden zoogdieren	31
4.3.2	Vleermuizen	32
4.3.3	Vogels	33
4.3.4	Amfibieën	33
4.3.5	Reptielen	34
4.3.6	Ongewervelden	34
4.4	Voorzorgsmaatregelen en noodzaak vervolgstappen	36
4.4.1	Grondgebonden zoogdieren	36
4.4.2	Vleermuizen	36
4.4.3	Amfibieën	37
4.4.4	Reptielen	37

4.4.5	Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest	37
4.4.6	Ongewervelden	37
4.4.7	Algemene zorgplicht	38
5	Conclusie en aanbevelingen	39
6	Literatuur	41
	Bijlage: Juridisch- en Beleidskader	42
	Inleiding Wet natuurbescherming	42
	Beschermden soorten (Wnb hoofdstuk 3)	42

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Hoogveenlandschappen, zoals het Natura 2000 gebied Engbertsdijksvenen, zijn zeldzaam en daarmee ook de plant- en diersoorten die voorkomen in dergelijke landschappen. De biodiversiteit in dit gebied komt ernstig in gevaar door verdroging en de uitstoot van stikstof (LTO Noord & Staatbosbeheer, 2022). Deze unieke natuur moet worden hersteld en behouden. Daarnaast ligt en vanuit de Natura 2000-regelgeving een verplichting om maatregelen te treffen ten gunste van de geldende instandhoudingsdoelstellingen. Daarom is in 2017 de (geactualiseerde) gebiedsanalyse Engbertsdijksvenen¹ opgesteld en op 31 oktober 2017 vastgesteld door de Gedeputeerde Staten van Overijssel. In de gebiedsanalyse is ecologisch onderbouwd welke maatregelen nodig zijn voor herstel.

Niet alleen de maatregelen binnen de begrenzing van het natuurgebied Engbertsdijksvenen zelf (interne maatregelen genoemd), maar ook het gebied eromheen is belangrijk voor het herstel. Deze gebieden om de Engbertsdijksvenen vormen een buffer door wegzijging van regenwater in de Engbertsdijksvenen tegen te gaan. Door hier regenwater vast te houden en het waterpeil te verhogen ontstaat tegendruk onder het resterende hoogveen, welke het wegzijgen van regenwater in het natuurgebied voorkomt. Dat kan door de aanleg van kades en stuwen. Zo kan het restant hoogveen in de Engbertsdijksvenen zich herstellen tot een niveau waarop dit in stand kan blijven. Deze externe herstelmaatregelen volgen uit het vigerende beheerplan. Provincie Overijssel is voornemens is om deze externe maatregelen in uitvoer te brengen. Buiten de scope vallen de interne maatregelen Engbertsdijksvenen. Dat zijn de maatregelen die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen worden uitgevoerd.

De realisatie en uitvoering van de maatregelen in het beheerplan Engbertsdijksvenen worden gezien als ruimtelijke ontwikkeling. Ruimtelijke plannen en/of ingrepen moeten getoetst worden aan vigerende natuurwet- en regelgeving. In Nederland worden de natuurwaarden via de Wet natuurbescherming (hierna Wnb) beschermd. Onder de Wnb is tevens de bescherming geregeld van Natura 2000-gebieden, soorten die genoemd zijn in de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn alsook overige soorten opgenomen in de bijlagen van de Wnb en is de bescherming geregeld van houtopstanden. Royal HaskoningDHV (RHDHV) is gevraagd om de geplande ruimtelijke ontwikkeling te toetsen aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortbescherming. Het onderdeel gebiedsbescherming, planologische bescherming en houtopstanden wordt in deze toetsing niet meegenomen, omdat de uit te voeren beheerplanmaatregelen vergunningsvrijgesteld zijn.

Beheerplanmaatregelen

Voor het plangebied geldt dat de voorgenomen ingreep is ten behoeve van de maatregelen opgenomen in het Beheerplan Engbertsdijksvenen (zie paragraaf 3.2) Voor het uitvoeren van beheerplanmaatregelen geldt op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. In hoofdstuk 2 wordt hier verder op ingegaan.

1.2 Doelstelling en scope onderzoek

Voor het uitvoeren van beheerplanmaatregelen geldt de zorgplicht conform artikel 1.11 van de Wnb. Dit betekent onder andere dat voldoende onderzoek gedaan moet worden naar het belang van het plangebied

¹ Vanwege het vervallen van de Programmatistische Aanpak Stikstof verwijzen we in het vervolg naar dit document als 'gebiedsanalyse Engbertsdijksvenen'.

voor beschermde soorten. Negatieve effecten op beschermde en niet-beschermde soorten dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden. In het kader van de zorgplicht is daarom onderzoek gedaan naar het voorkomen en de effecten op beschermde soorten in het plangebied.

Er is enkel beoordeeld of er negatieve effecten zijn op soorten die vallen onder de soortbescherming Wnb, Art. 3.1, Art. 3.5 en Art. 3.10. Een beoordeling van de effecten op aangewezen beschermde natuurwaarden in het kader van Natura 2000 zijn in deze rapportage niet meegenomen, gezien de uit te voeren maatregelen buiten het Natura 2000-gebied vallen.

Een toetsing of effectbeoordeling aan de vigerende natuur- en regelgeving in het kader van de gebiedsbescherming (Natura 2000), Houtopstanden en het planologische beschermde Natuurnetwerk Nederland zijn binnen deze quickscan niet meegenomen.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het juridisch en beleidskader weergegeven waarin de wet- en regelgeving van de Wet natuurbescherming beschreven wordt. Hoofdstuk 3 geeft een algemene beschrijving van het plangebied en beschrijft de voorgenomen ontwikkelingen. In hoofdstuk 4 is de quickscan ten aanzien van beschermde soorten opgenomen. Tot slot zijn in hoofdstuk 5 de conclusies samengevat en worden aanbevelingen gedaan.

2 Juridisch kader Wet natuurbescherming

In dit hoofdstuk wordt kort het juridische kader (Wet natuurbescherming) beschreven. Voor een uitgebreidere toelichting op deze wet wordt verwezen naar bijlage 1 van deze rapportage.

2.1 Algemeen

In Nederland is de bescherming van inheemse soorten planten en dieren geregeld in de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). Deze wet bevat regels voor de bescherming van natuurgebieden, in het wild levende dier- en plantensoorten en houtopstanden in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is de natuur te beschermen, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van biologische diversiteit zonder de lasten te verhogen. De provincies zijn over het algemeen het bevoegde gezag voor het al dan niet verlenen van vergunningen en ontheffingen in het kader van de Wnb. Bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid (zoals gaswinning en uitbreiding snelwegen), is het rijk in de vorm van de minister van LNV bevoegd gezag. Voor dit project is provincie Groningen bevoegd gezag. De Wet natuurbescherming kent naast de algemene zorgplicht (art 1.11) drie onderdelen welke relevant zijn voor dit project. De onderdelen van de Wnb worden onderstaand toegelicht. Voor de volledige wettekst zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2020-01-01>.

Algemene zorgplicht: de Wet natuurbescherming schrijft voor dat nadelige gevolgen voor planten en dieren zoveel als redelijkerwijs mogelijk is voorkomen moet worden, ongeacht of deze beschermd zijn of niet.

In de volgende paragrafen worden de relevante wettelijke kaders behandeld.

2.2 Natura 2000-gebieden (hoofdstuk 2 Wnb)

Op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn moeten Natura 2000-gebieden aangewezen worden om habitats en soorten van Europees belang te beschermen. Deze gebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben. In totaal zijn er ruim 160 Natura 200-gebieden aangewezen. Voor elk Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor soorten en/of habitattypen. Per soort en/of habitatype is aangegeven of behoud van de huidige aantallen/arealen voldoende is of dat uitbreiding dan wel verbetering nodig is. Het is verboden om zonder vergunning een project te realiseren dat significante gevolgen kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van (de aangewezen habitattypen en -soorten van) een Natura 2000-gebied.

2.3 Soorten (hoofdstuk 3 Wnb)

De Wnb kent drie beschermingsregimes:

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 van de Wnb). Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels.
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (paragraaf 3.2 van de Wnb). Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, Bijlage I of II bij het Verdrag van Bern en Bijlage II bij het Verdrag van Bonn.
- Beschermingsregime andere soorten (paragraaf 3.3 van de Wnb). Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage A en B van de Wnb.

Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen. Zo is het verboden om nesten van vogels te vernielen, of te beschadigen en is het verboden om soorten die vallen onder de Habitatrichtlijn te

verstoren. De bepalingen in paragraaf 3.3 van de Wnb zien toe op de 'nationale' andere soorten die zijn genoemd in de bijlagen A en B bij de Wnb. Hiervoor geldt een kleiner aantal verbodsbepalingen. In beginsel moet met voorzorgsmaatregelen ervoor worden gezorgd dat de functionaliteit van het leefgebied niet wordt aangetast. Lukt dat niet en worden verbodsbepalingen overtreden, dan is een ontheffing nodig. Voor de 'andere soorten' van artikel 3.10 kunnen provincies en het ministerie van LNV een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht vaststellen middels een verordening. De lijst met vrijgestelde soorten kan daardoor per provincie verschillen.

2.4 Houtopstanden (hoofdstuk 4 Wnb)

Het is verboden om een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen, zonder een melding te doen bij gedeputeerde staten. Indien een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld moet er herplant plaatsvinden van de geveldde houtopstand. De provincie hebben regels opgesteld over de herplant.

Onder een houtopstand wordt verstaan: een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of vriend, die een oppervlakte grond beslaat van 10 are of meer, of bestaat uit een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen. Er zijn een aantal uitzonderingen, zoals houtopstanden binnen de bebouwde kom, kweekbomen en populieren en wilgen als wegbeplanting.

2.5 Vrijstelling ontheffing en vergunning in het kader van Natura 2000-maatregelen

Soortbescherming

In de Wnb is geregeld dat wanneer handelingen in het kader van Natura2000 uitgevoerd gaan worden ter uitvoering van een instandhoudingsdoelstelling of een passende maatregel een vrijstelling geldt voor alle beschermde soorten voor het aanvragen van een ontheffing. Dit is vastgelegd in Art. 3.3 lid 7, Art. 3.8 lid 7 en Art 3.10 lid 2 van de Wet natuurbescherming. Vrijgesteld zijn de handelingen die zijn beschreven in en worden verricht overeenkomstig een door het bevoegde gezag vastgestelde beheerplan of een programma in het kader van een programmatische aanpak, indien bij de totstandkoming van het beheerplan of het programma de betreffende handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van het beschermingsregime. Over de manier waarop toetsing plaats dient te vinden heeft de provincie Overijssel een 'interne' memo opgesteld: Wet natuurbescherming; soortbeschermingsbepalingen en herstelmaatregelen, 7 juni 2017. In deze memo is uiteengezet op welke manier provincie Overijssel de Wet natuurbescherming ten aanzien van de uitvoering van herstelmaatregelen in Natura 2000-gebieden interpreteert. Hierin is geconcludeerd dat de wettelijke vrijstelling geldt voor Natura 2000-natuurherstelmaatregelen, maar dat wel voldaan moet worden aan de zorgplicht middels het opstellen van een ecologisch werkprotocol (EWP).

Gebiedsbescherming

Voor het uitvoeren van beheerplanmaatregelen (zoals de maatregelen getoetst in deze natuurtoets) geldt op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) eveneens een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Vergelijkbare artikelen zijn opgenomen ten aanzien van Houtopstanden (Hoofdstuk 4) in de Wet natuurbescherming.

De voorgenomen ingreep is ten behoeve van impuls voor natuurwaarde in het Natura 2000-gebied, betreffen beheerplanmaatregelen en komen daarmee in aanmerking voor vrijstelling van ontheffing- en vergunningverlening. Vrijstelling van ontheffing- en vergunningverlening betekent niet dat de initiatiefnemer voor een beheerplanmaatregel, bijvoorbeeld, geen onderzoeksplicht meer heeft op grond

van de Wet natuurbescherming. Natuur wet- en regelgeving moet een integraal onderdeel van een dergelijk project zijn.

Vrijstelling uitvoering van Natura 2000-herstelmaatregelen

De provincie Overijssel heeft op 11 november 2019 een partiële herziening van de Omgevingsverordening Overijssel 2017 voor vrijstelling vergunningplicht Wet natuurbescherming voor Natura-2000-herstelmaatregelen, gewijzigd vastgesteld. De vrijstelling van vergunningplicht geldt voor de verbodsbepaling in artikel 2.7, tweede lid van de Wet natuurbescherming, mits voldaan is aan de volgende voorwaarden:

- a) Er wordt gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol waarin minimaal is opgenomen:
 1. Een omschrijving van de uit te voeren Natura 2000-herstelmaatregel;
 2. Een inventarisatie van de aanwezige habitattypen en leefgebieden van soorten binnen het gebied waar de Natura 2000-herstelmaatregel wordt uitgevoerd;
 3. De mogelijke effecten van de uitvoering op de aanwezige habitattypen en leefgebieden van soorten binnen het gebied waar de Natura 2000-herstelmaatregel wordt uitgevoerd;
 4. Maatregelen die worden getroffen om negatieve effecten te voorkomen dan wel zoveel mogelijk te beperken, op de aanwezige habitattypen en leefgebieden van soorten binnen het gebied waar de Natura 2000 herstelmaatregel wordt uitgevoerd;
- b) De maatregel is opgenomen in een Natura 2000 beheerplan als bedoeld in artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming of een ander door Gedeputeerde Staten vastgesteld (uitvoerings) plan;
- c) Uiterlijk vier weken voor de start van de uitvoering van een Natura 2000 herstelmaatregel moet hiervan melding worden gedaan aan Gedeputeerde Staten waarbij het ecologisch werkprotocol wordt overlegd;
- d) Voor de uitvoering van de Natura 2000 herstelmaatregel is niet eerder een vergunning verleend als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid van de Wet natuurbescherming;
- e) Van de melding zal uiterlijk 3 weken voor de start van de uitvoering van een Natura 2000 herstelmaatregel kennis worden gegeven via www.officielebekendmakingen.nl.

Om dit te bewerkstelligen worden in dit rapport de mogelijke effecten van de uitvoeringsmaatregelen voor beschermde gebieden en beschermde soorten in beeld gebracht.

Beheerplan als kader

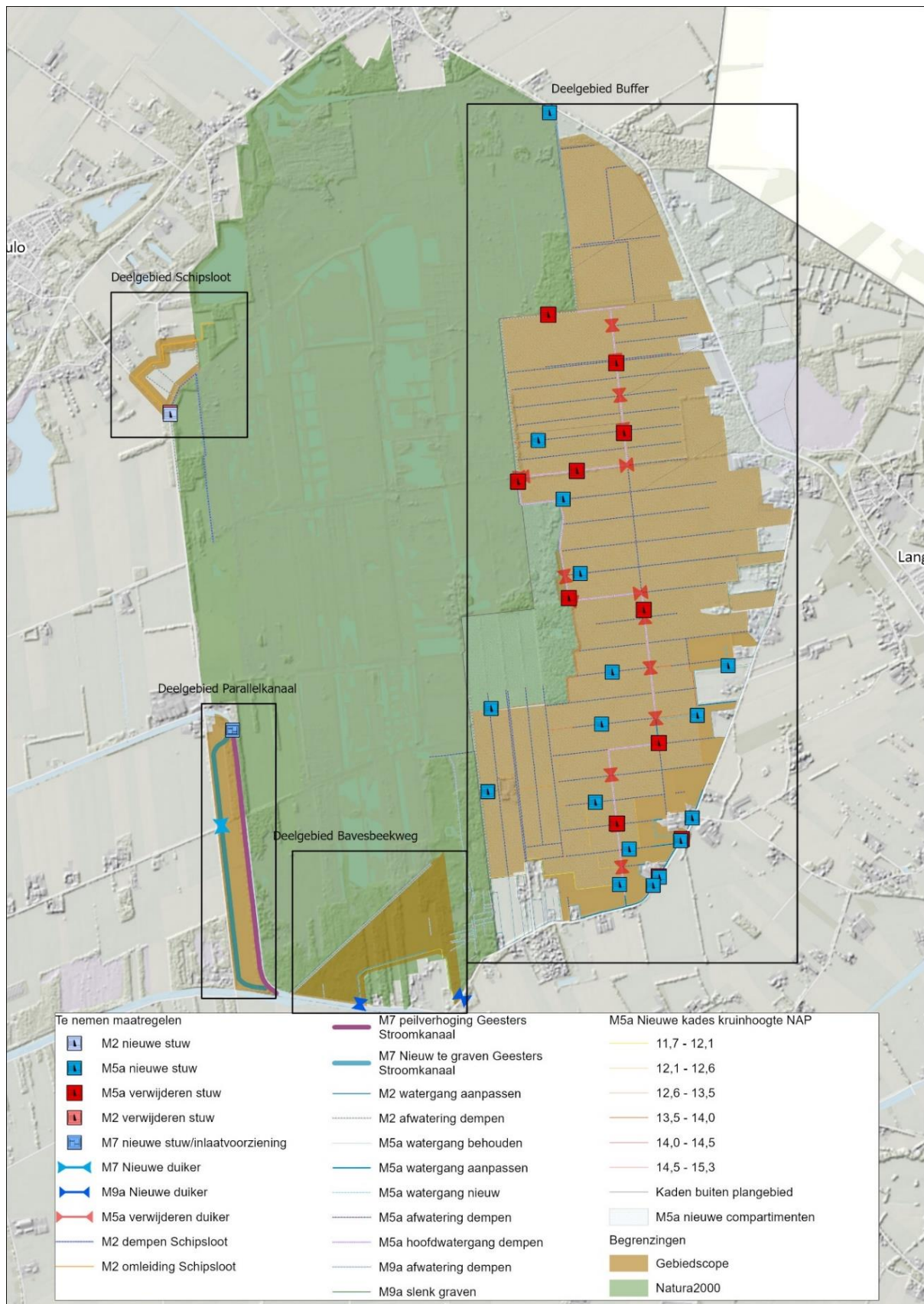
Het Natura 2000-beheerplan Engbertsdijksvenen is als kader gebruikt. De (herstel)maatregelen die hierin zijn opgenomen zijn uitgangspunt voor de toetsing. De voorwaarden die gelden bij de uitvoering van deze maatregelen zijn in voorliggende rapportage toegelicht en gebruikt in de effectbeoordeling. Het Natura 2000-beheerplan voor Engbertsdijksvenen is in mei 2016 definitief vastgesteld.

3 Beschrijving plangebied en voorgenomen ingreep

3.1 Beschrijving plangebied en de directe omgeving

Het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen (het intern gebied) en de externe gebieden eromheen (het plangebied van dit plan) liggen in de gemeente Twenterand, tegen de Duitse grens. Het plangebied heeft een oppervlak van circa 1.005 hectare en grenst aan de gemeenten Twenterand en de gemeente Tubbergen. Rondom het gebied liggen de plaatsen Sibculo, Kloosterhaar, Langeveen en De Pollen. De maatregelen hebben betrekking op een gebied van 527 hectare rondom het Engbertsdijksvenen. De mitigerende maatregelen buiten het uitwerkingsgebied (ten zuiden van Gravenlandweg, woningen Bavesbeekweg maken ook onderdeel uit van dit inrichtingsplan.

Het plangebied is op te delen in vier deelgebieden, zie Figuur 3-1. Het gaat om de deelgebieden Buffer, Bavesbeekweg, Parallelkanaal en Schipsloot. Hieronder worden de verschillende deelgebieden beschreven.

Figuur 3-1: Overzichtskartaat maatregelen plangebied met geschetste maatregelen (RHDHV)

Deelgebied Buffer

Het deelgebied Buffer aan de noord-, oost-, - en zuidzijde begrenst door woningen en bijbehorende erven en de Gravenlandweg en Driehoeksweg. De westzijde van het deelgebied wordt begrensd door de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen. Aan de noordzijde van het deelgebied liggen enkele bosschages in stroken langs de weg. Het plangebied zelf is grotendeels in intensief agrarisch gebruik, bestaande uit voornamelijk akkers en weilanden. Verspreid door het gebied zijn veel agrarische sloten aanwezig. Deze sloten hebben allemaal voornamelijk steile en hoge oevers en ontbreken veelal aan een ruige oevervegetatie. Daarnaast zijn er enkele bomenrijen en struweelranden aanwezig binnen het gebied. In de onderstaande figuren is een impressie van het deelgebied weergegeven.

Figuur 3-2: Impressie van het intensieve agrarische grasland en akkers in het noordelijke deel van deelgebied Buffer (bron: RHDHV).

Figuur 3-3: Impressie van de intensieve agrarische graslanden en akkers in het centrale deel van het deelgebied Buffer, rechts is een van de bosschageranden weergegeven (bron: RHDHV).

Figuur 3-4: Impressie van het intensieve agrarische grasland en akkers in het meer zuidelijke deel van deelgebied Buffer (bron: RHDHV).

Figuur 3-5: Impressie van enkele van de vele sloten binnen het deelgebied Buffer, met links een sloot in het noordelijke deel met een beter ontwikkelde watervegetatie (bron: RHDHV).

Figuur 3-6: Impressie van de voorkomende agrarische sloten binnen het deelgebied Buffer (bron: RHDHV).

Deelgebied Bavesbeekweg

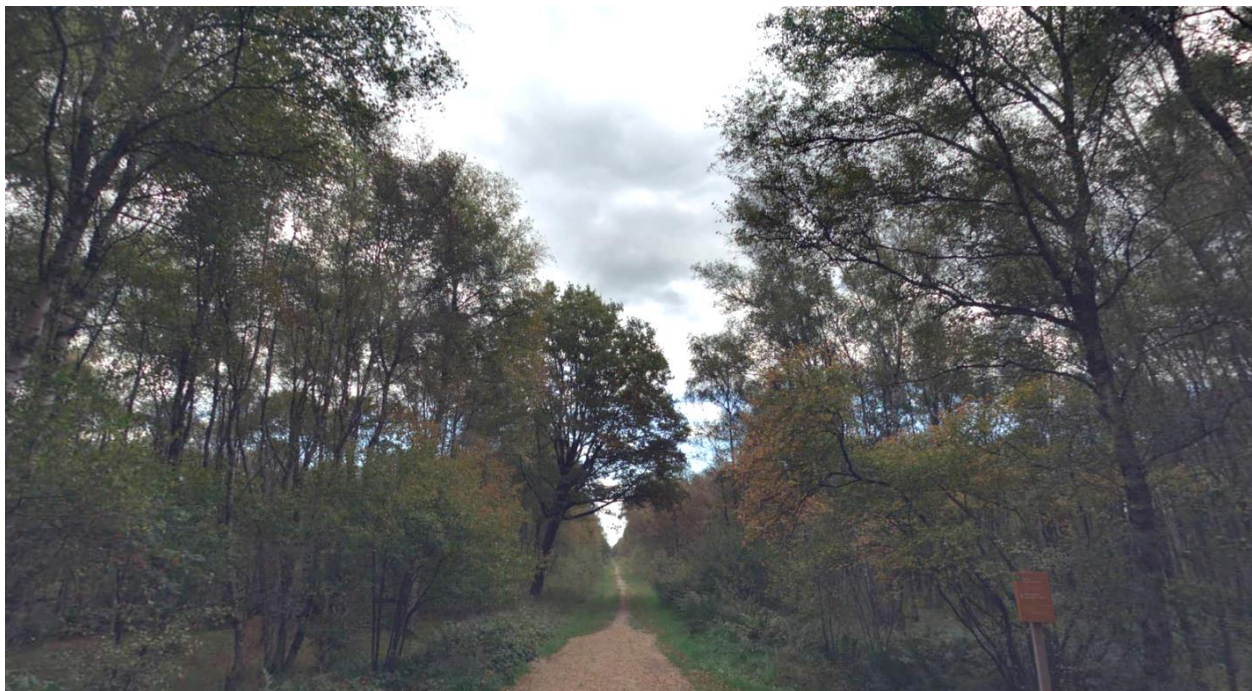
Het deelgebied Bavesbeekweg ligt ten noorden van de Bavesbeekweg, ten zuidwesten van deelgebied Buffer. Dit deelgebied bestaat uit een aantal woningen, met bijbehorende erven en schuren en achtergelegen weilanden. Binnen dit deelgebied is verder (loof)bos aanwezig (met voornamelijk zomereik en berk), behorende bij het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen. Langs de bosranden zijn enkele braamstruwelen aanwezig. Daarnaast behoren twee te dempen watergangen langs de Oude Leidijk ook tot het deelgebied. Deze watergangen zijn voornamelijk dichtgegroeid en pluksgewijs begroeid met struweel, zoals braamstruweel, overjarige kruidvegetaties en opschot van wilgen. Deze liggen aan de noordelijke grens van het deelgebied. In onderstaande figuren is een impressie van het plangebied weergegeven.

Figuur 3-7: Impressie van het bos binnen het deelgebied, bestaande uit loofbos met voornamelijk berk en eik (bron: RHDHV).

Figuur 3-8: Impressie van de weilanden rondom de woningen en erven, met naastgelegen bosrand (bron: RHDHV).

Figuur 3-9: Oude Leidijk met langs het pad de voornamelijk dichtgegroeide watergangen met veel struweel.

Deelgebied Parallelkanaal

Het deelgebied Parallelkanaal ligt langs de zuidwesthoek van het Natura 2000-gebied, met als zuidelijke grens de Oude Leidijk. Ten noorden ligt de Paterswal. Binnen het Geesters Stroomkanaal is een pijlverhoging voorzien. Dit kanaal heeft relatief steile oevers, met (zeer) lokaal een goed ontwikkelde oeverbegroeiing. Ook staan her en der bomen op de oever. Het nieuw te graven Geesters Stroomkanaal loopt door het graslandperceel wat hier ten westen van gelegen is en volgt de Paterswal. Het tracé wordt onderbroken door de Dalweg. Langs deze dalweg is een sloot en een struweelhaag aanwezig. Langs de patersweg is een bomenrij aanwezig. Het perceel ten zuiden van de Dalweg heeft een extensiever beheer, en is dan ook rijker in kruidvegetatie. Het perceel ten noorden van de Dalweg heeft een extensiever karakter. In onderstaande afbeeldingen is een impressie van het deelgebied weergegeven.

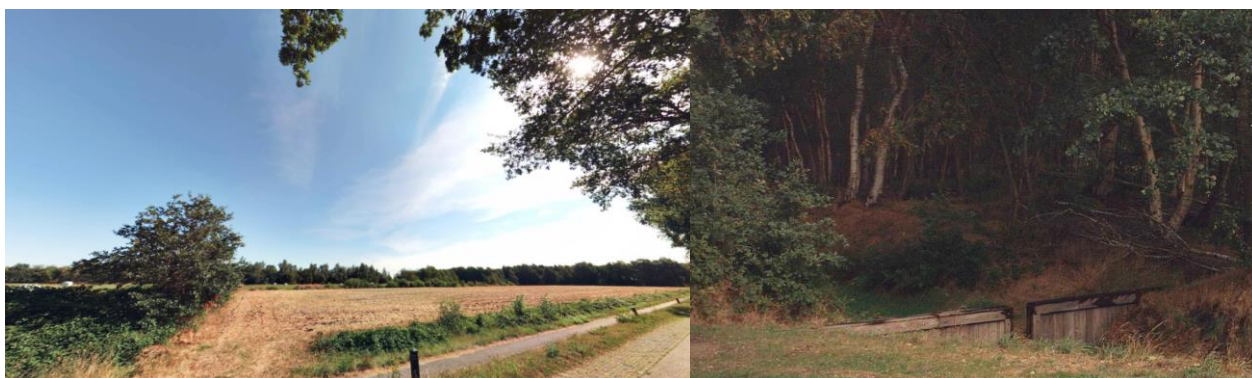
Figuur 3-10: Impressie van de ligging van de nieuw te graven Geesters Stroomkanaal (links: Cyclomedia, rechts: RHDHV)

Figuur 3-11: Links: deel van ligging nieuw te graven Geesters Stroomkanaal, met de aanwezige struweelhaag. Rechts: Deel Geesters Stroomkanaal (RHDHV)

Deelgebied Schipsloot

Het deelgebied Schipsloot bevindt zich aan de noordwestzijde van het Natura 2000-gebied. Het omvat de Schipsloot en de beoogde ligging van de nieuw te graven Schipsloot. De beoogde ligging van dit deelgebied loopt voornamelijk door weilanden, maar ook bij enkele delen door bosschages. Het zuidelijke deel van deze beoogde ligging ligt langs de Paterswal. De Schipsloot ligt op het zuidelijke deel langs een bomenrij en een bosschage en loopt dan verder, in noordoostelijke richting, langs een deel van het veengebied van het Natura 2000-gebied. De Schipsloot heeft een dichte oever en watervegetatie en is op enkele locaties dichtgegroeid. In onderstaand figuur is een impressie van het deelgebied weergegeven.

Figuur 3-12: Impressie ligging van de nieuw te graven Schipsloot, met achtergelegen bosjes. Rechts, meest westelijke deel van de Schipsloot (Cyclomedia, 2022).

3.2 Voorgenomen ingreep (en toekomstbeeld)

Onderstaande tabel geeft het overzicht van de maatregelen uit het Beheerplan welke van toepassing zijn voor deze natuurtoets. Maatregelen welke buiten de scope van het maatregelenpakket vallen zijn niet meegenomen. Zie Figuur 3-1 voor de locaties van de maatregelen uit het beheerplan. De maatregelen worden hieronder per deelgebied beschreven.

Tabel 3-1: Tabel maatregelen Beheerplan N2000-gebied Engbertsdijkvenen en plangebied ((Provincie Overijssel, 2019)

Maatregelen uit Beheerplan		Definitief maatregelenpakket	Toelichting
M2	Dempen randsloten langs Natura2000gebied	Ongewijzigd	
M3	Verondiepen randsloot langs Natura2000gebied	Ongewijzigd	
M5a	Realisatie bufferzone oost	Ongewijzigd	
M5b	Aanleg kades om bufferzones, stuw en defosfateringsinstallatie	Gewijzigd	De defosfateringsinstallatie is vervallen. Kaden en stuwen worden wel aangelegd.
M7	Opzetten peil Geesters Stroomkanaal	Gewijzigd	Uit nader onderzoek naar de Peilverhoging Geesters Stroomkanaal nabij de woningen bleek dat dit een te groot effect had, waardoor is afgezien van deze maatregel. De voorgenomen peilverhoging is daarom over een geringer deel van het Geesters Stroomkanaal in het plan opgenomen.
M9a	Sloten en greppels binnen N2000	Gewijzigd	Omgeving Schipsloot en Bavesbeekweg.
M9b	Sloten en greppels dempen buiten N2000	Ongewijzigd	
M12	Inrichten landbouwpercelen zuidkant	Ongewijzigd	

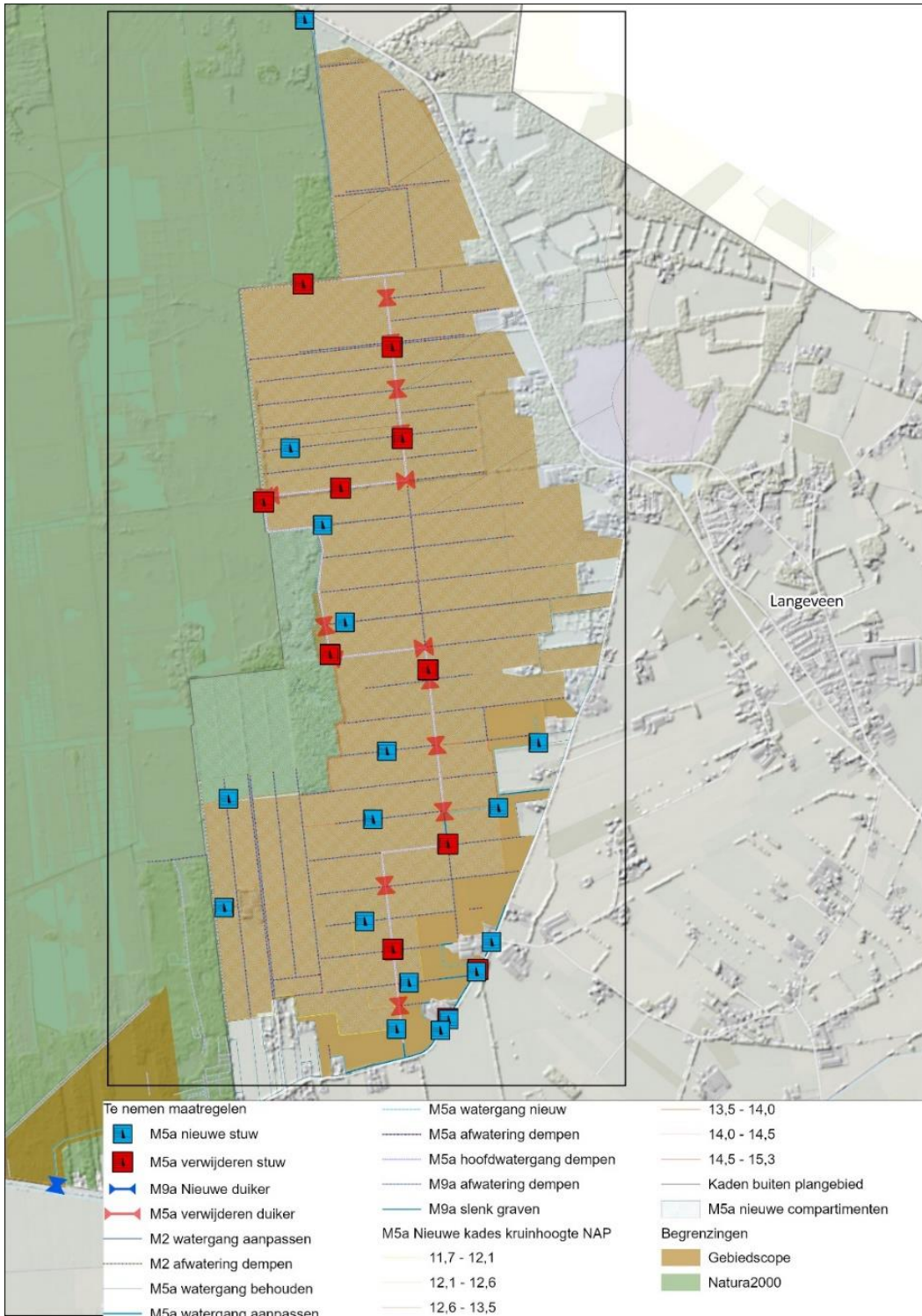
Deelgebied Buffer

Aan de oostzijde van het N2000 gebied wordt buiten de N2000 begrenzing een bufferzone ingericht. Doel van deze maatregel is om het grondwaterpeil onder het (herstellend) hoogveen in de noordelijke helft van het gebied omhoog te brengen. Binnen de bufferzone worden daartoe de aanwezige ontwateringsmiddelen verwijderd of gedempt en wordt de bemesting gestopt. Om het water binnen de bufferzone (zuidelijk deel) te houden is de aanleg van een omringende kade nodig. Voor het noordelijk deel van bufferzone Oost is het maximaal vasthouden van water nodig. Om het peil te sturen is het aanleggen van stuwen noodzakelijk. Omwille van de draagkracht de kadekern opgebouwd uit zand en de taluds aangevuld met uit het project vrijkomende grond afgedekt met een dunne laag teelgrond (bouwvoor) om een goede graszode te krijgen. Deze zone wordt zodanig ingericht dat hij permanent plasdras en voedselarm is. Op dit moment is nog niet te voorspellen welke maatregelen daar precies voor nodig zijn. In Figuur 3-13 is de maatregelenkaart weergegeven.

Samengevat gaat het om de volgende maatregelen:

- Het dempen van watergangen;
- Het vergraven van oevers van watergangen;
- Kunstwerken, zoals gemalen en duikers, verwijderen;

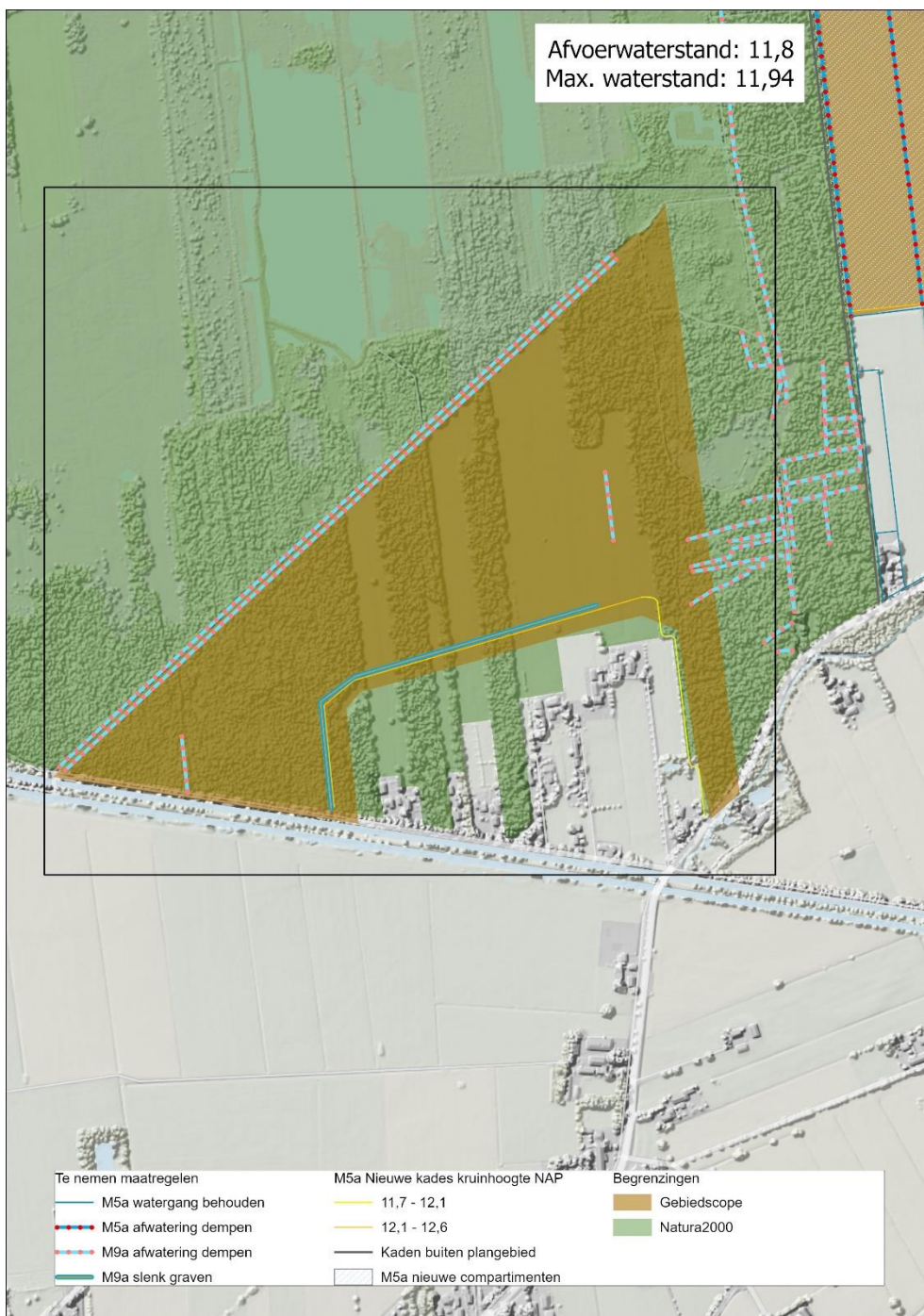
- Aanleggen van stuwen;
- Aanleggen van kades.

Figuur 3-13: Maatregelenkaart deelgebied Buffer (RHDHV).

Deelgebied Bavesbeekweg

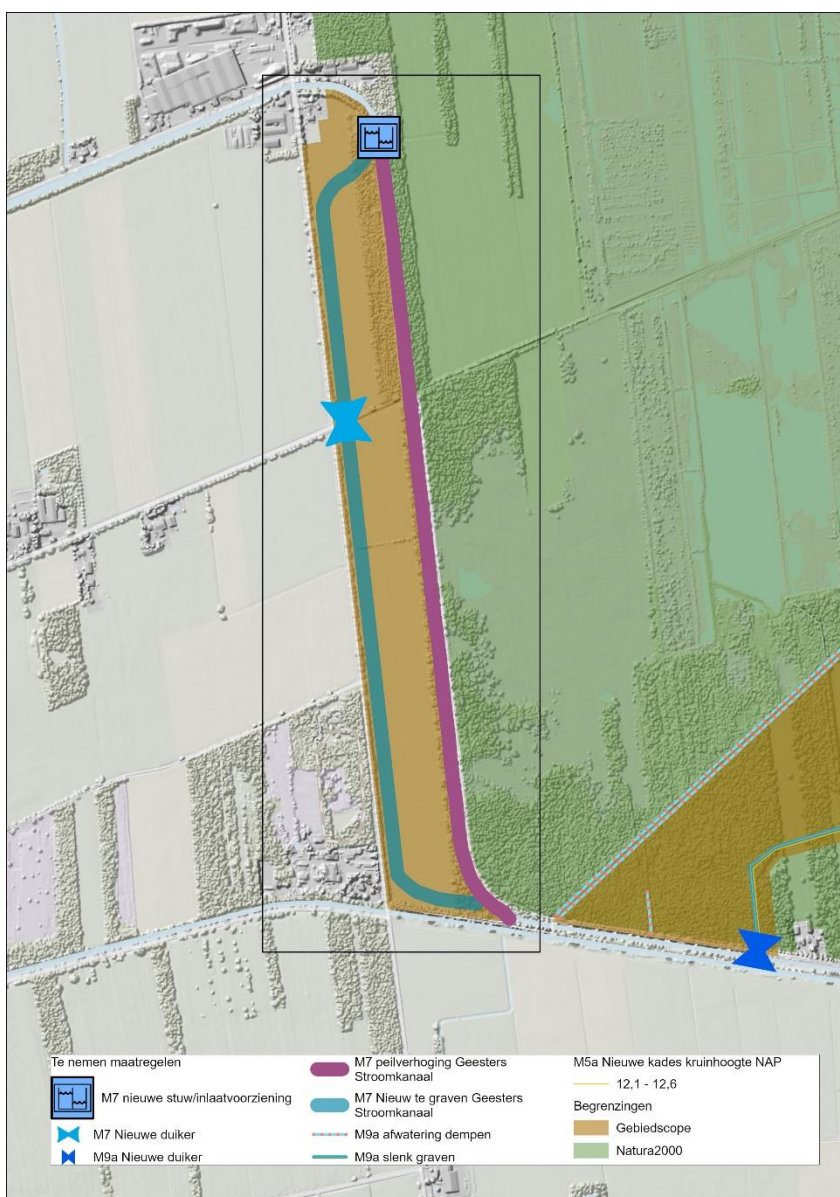
In dit deelgebied is het graven van een nieuwe slenk en de aanleg van een kade voorzien. Hiervoor moeten mogelijk bomen worden gekapt. Ook is het dempen van enkele watergangen voorzien. In Figuur 3-14 zijn de maatregelen op kaart weergegeven.

Figuur 3-14: Werkzaamheden deelgebied Bavesbeekweg (RHDHV).

Deelgebied Parallelkanaal

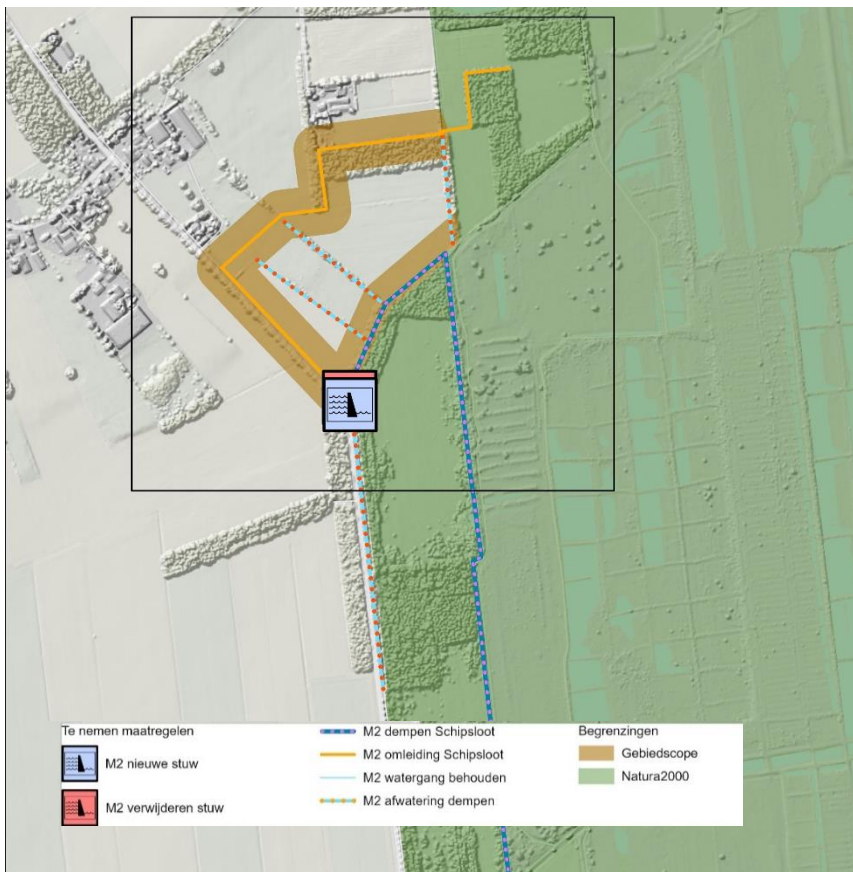
In dit deel van het gebied zijn er plannen om het peil van het Geesters Stroomkanaal te verhogen en een nieuw parallelkanaal aan te leggen. De peilverhoging aan de westzijde van het kanaal zal tegendruk geven aan het natuurgebied Engbertsdijksvenen en kan worden gerealiseerd met behulp van een stuw of gemaal. De precieze locatie van het parallelkanaal en de noodzakelijke aanpassingen aan de kade bij de peilverhoging moeten nog verder worden uitgewerkt in de planvorming. De aanpassingen aan het Geesters Stroomkanaal betekenen dat de bestaande voetgangersbrug moet worden opgehoogd en dat er een nieuwe (land)bouwbrug moet worden gebouwd, omdat het tussenliggende perceel na de aanleg van het nieuwe kanaal niet meer toegankelijk zal zijn. Ook kan het nodig zijn om struweel en bosschage te verwijderen en watergangen te dempen. In Figuur 3-15 zijn de maatregelen op kaart weergegeven.

Figuur 3-15: Maatregelen deelgebied Parallelkanaal (RHDHV).

Deelgebied Schipsloot

De Schipsloot die voor een deel aan de noordwestkant tegen de begrenzing van het N2000-gebied aan ligt wordt gedempt evenals het deel waar de Schipsloot in het natuurgebied is gelegen zal moeten worden gedempt. Daarnaast zal de nieuwe ligging van de Schipsloot moeten worden ingegraven. Hiervoor moeten mogelijk oevers worden vergraven en bomen worden gekapt. Voor de nieuwe Schipsloot moet de verdere detaillering als onderdeel van de verdere planuitwerking worden uitgewerkt. Daarmee wordt het exacte tracé bepaald. Afspraken met de eigenaren vinden hierover nog plaats. In Figuur 3-16 zijn de maatregelen op kaart weergegeven.

Figuur 3-16: Maatregelen deelgebied Schipsloot (RHDHV)

4 Beoordeling wettelijk beschermde soorten

In dit hoofdstuk wordt de (mogelijke) aanwezigheid van onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten beschreven en wordt voor de aanwezige habitats beoordeeld of ze geschikt zijn voor onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten, dit is beoordeeld in paragraaf 4.2. Tevens is per (mogelijk) voorkomende soort(groep) een effectbeoordeling opgenomen (beoordeeld in paragraaf 4.3) en worden eventuele vervolgstappen beschreven, zoals beschreven in paragraaf 4.4.

4.1 Werkwijze onderzoek naar beschermde soorten

Om na te gaan wat het belang is van het onderzoeksgebied voor de wettelijk beschermde soorten die in of nabij het onderzoeksgebied voorkomen, zijn op 10 april 2023 de verspreidingsgegevens van beschermde soorten opgevraagd uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) voor het plangebied en enkele kilometers rondom het plangebied (NDFF, 2022). Daarnaast zijn verspreidingsatlassen van verschillende soortgroepen geraadpleegd om inzicht te krijgen in de regionale verspreiding van soorten (Verspreidingsatlas, 2022). Door deze bestaande verspreidingsgegevens te raadplegen, is inzicht verkregen in de aanwezige beschermde soorten in of in de directe omgeving van het projectgebied.

Op 11 april 2023 is een verkennend veldbezoek uitgevoerd door een deskundig ecooloog werkzaam bij Royal HaskoningDHV en was gericht op een habitatgeschiktheidsanalyse voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. Het betrof een zonnige tot licht bewolkte dag met een temperatuur van 16 graden. Aan de hand van de verspreidingsgegevens en de veldbezoeken is beoordeeld voor welke beschermde soorten geschikt leefgebied aanwezig is in het onderzoeksgebied. Indien de onderzoeksresultaten voldoende zekerheid geven over het voorkomen van beschermde soorten, worden de mogelijke (negatieve) effecten van de voorgenomen ingreep op deze soorten bepaald. In het geval dit op basis van de verkregen onderzoeksgegevens niet mogelijk is, wordt aangegeven welke vervolgstappen, zoals het uitvoeren van nader soortgericht onderzoek, moeten plaatsvinden.

4.2 Voorkomen wettelijk beschermde soorten

4.2.1 Vaatplanten

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen niet op het voor komen van beschermde vaatplanten binnen het plangebied. Beschermde vaatplanten komen vooral voor op extensief beheerde en bemeste akkers en kalkrijke standplaatsen. Daarnaast komen ze voor in (natuur)gebieden met zeer schrale, zwak zure standplaatsen. Dergelijk habitat is niet aanwezig in het plangebied. Zodoende kan redelijkerwijs worden uitgesloten dat er beschermde plantensoorten voorkomen in het plangebied.

Conclusie

De aanwezigheid van beschermde vaatplanten binnen het plangebied wordt op basis van verspreidingsgegevens en aanwezige standplaatsen uitgesloten.

4.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Op basis van de verspreidingsgegevens kunnen de otter en de wolf (categorie Habitatsoorten) voorkomen. Daarnaast kunnen op basis van verspreidingsgegevens ook de boomarter, steenarter, egel, waterspitsmuis, das, eekhoorn, grote bosmuis, wild zwijn en kleine marters (bunzing, wezel en hermelijn) (categorie Andere soorten) voorkomen. Verder komen meer algemeen beschermde zoogdieren voor zoals konijn, ree, haas, vos en verschillende muizensoorten.

Habitatrichtlijnsoorten (Art. 3.5)

Otter

Otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Ze hebben een voorkeur voor schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. Rustplaatsen en voortplantingsplaatsen zijn holten in oevers of ruimtes onder bomen, bruggen, betonpijpen, droge duikers en oude hopen van konijnen en beverratten. Legers heeft de soort op verborgen plekjes in rietvelden of in dicht struweel (Zoogdiervereniging, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de otter in de omgeving van het plangebied. De waarnemingen van de otter zijn voornamelijk afkomstig vanuit het Geesters Stroomkanaal. Tijdens het veldbezoek zijn langs de landhoofden van de voetgangersbrug, ten zuidoosten van het deelgebied Parallelkanaal, spraints (uitwerpselen) van de otter aangetroffen. Het voorkomen van de otter in het Geesters Stroomkanaal is daarbij aangetoond. Het Geesters Stroomkanaal maakt onderdeel uit van het foerageergebied van de otter. Mogelijk zijn er hopen in de oever van het Geesters Stroomkanaal aanwezig of hopen onder boomwortels in de bosstrook langs het Geester Stroomkanaal waar de otter zijn verblijfplaats kan hebben. De westelijke oever heeft, in verhouding tot de bosstrook, te weinig dekking om geschikt te zijn als voortplantingsplaats voor de otter. De watergangen in het deelgebied Buffer zijn ongeschikt als leefgebied voor de otter, gezien het intensieve agrarische gebruik. De Schipsloot is te dichtbegroeid om geschikt te zijn als leefgebied.

Figuur 4-1: Aangetroffen spraint van de otter onder de voetgangersbrug aan de Bavesbeekweg en Oudeleidijk (RHDHV)

Wolf

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de Wolf in de omgeving van het plangebied, het gaat hier om drie waarnemingen ten oosten van de Engbertsdijkvenen. De wolf heeft een zeer groot leefgebied en is goed in staat om de werkzaamheden te ontvluchten naar alternatief geschikt leefgebied. Er is daarom geen sprake van verstoring van de wolf. Negatieve effecten op de wolf, als gevolg van de werkzaamheden, zijn uitgesloten.

Andere soorten (Art. 3.10)

Boommarter

De boommarter komt in Nederland in allerlei typen loofbos voor. Boommarters kiezen daar hun rustplaatsen in boomholten, konijnen-, vossen of dassenhopen, tussen boomwortels of onder takkenbossen. Nesten zitten vaak in oude spechten- of eekhoornholten, regelmatig in inrottingsholten en

soms in gebouwen die in of aan de rand van het bos staan. Boommarters maken meestal niet zelf een hol maar passen een bestaand nest aan (Zoogdiervereniging, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de boommarter in de omgeving van het plangebied, het gaat om een waarneming binnen Kloosterhaar, ten noorden van het plangebied. Het bos binnen en in de omgeving het plangebied is zeer geschikt als leefgebied als leefgebied voor de boommarter. Het bos biedt voldoende dekking en rust en heeft een groot aanbod aan geschikte vaste rust- en voortplantingsplaatsen, zoals grotere boomholtes en holtes onder boomwortels. Daarnaast is het plangebied zeer geschikt als foerageergebied. Het voorkomen van allesomvattend leefgebied (vaste rust- en voortplantingsplaatsen en foerageergebied) voor de boommarter binnen het bos is niet uitgesloten. Daarnaast kan de boommarter foeragerend en migrerend voorkomen binnen de graslanden in het plangebied.

Das

De das leeft in allerlei soorten biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Het leefgebied van de das moet voldoen aan voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze goed kunnen graven, met een grondwaterstand van tenminste 1,5 meter onder het maaiveld. Burchten zijn doorgaans gelegen in bos(jes) of houtwallen. Foerageergebied omvat weiden, akkerland en bos (Zoogdiervereniging, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de das in de omgeving van het plangebied, namelijk voornamelijk in de bossen van de Engbertsdijksvenen en in de graslanden hieromheen. Ook binnen het deelgebied Buffer zijn waarnemingen bekend. De graslanden binnen het plangebied zijn geschikt als foerageergebied voor de das. Tijdens het veldbezoek zijn wissels en graafputjes waargenomen binnen het deelgebied buffer. Het voorkomen van foerageergebied van de das binnen de graslanden binnen het plangebied is niet uitgesloten. Het bosgebied en de randen daarvan in de omgeving van het plangebied is geschikt als locatie voor een dassenburcht. Tijdens het veldbezoek zijn binnen het deelgebied Buffer twee hollen in de steile oever van agrarische sloten waargenomen van de das, zie Figuur 4-2. Bij deze hollen zijn prenten van de das waargenomen. Deze hollen waren ten tijde van het veldbezoek in gebruik (gezien de graafactiviteit en prenten). Het voorkomen van vaste rust- en voortplantingsplaatsen van de das binnen het plangebied is dus aangetoond. Daarnaast kunnen burchten van de das voorkomen binnen de bosgebieden binnen en in de omgeving van het plangebied.

Figuur 4-2: Waargenomen dassenhollen binnen deelgebied Buffer, met waargenomen prent en locatie van de hollen (bron: RHDHV).

Steenmarter

De steenmarter komt voornamelijk voor in de nabijheid van dorpen en boerderijen en tegenwoordig ook in grote steden. Daarbij is de aanwezigheid van elementen zoals groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen van belang, omdat de steenmarter daar zijn voedsel zoekt. De soort heeft vaak zijn verblijfplaats in gebouwen, zoals op zolders, in kruipruimtes, spouwmuren of ruimten onder de dakbedekkingen. Echter, ook boomholtes, takkenhopen en dichte struwelen waar weinig verstoring is, zijn geschikt als (voortplantings)verblijfplaats voor de steenmarter (Zoogdierverseniging, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de steenmarter in de omgeving van het plangebied, namelijk rondom de dorpen nabij het plangebied. Het bos binnen het plangebied is geschikt als leefgebied voor de steenmarter. Het bos biedt voldoende dekking en rust en heeft een groot aanbod aan geschikte vaste rust- en voortplantingsplaatsen, zoals grotere boomholtes en holtes onder boomwortels. Daarnaast is het plangebied geschikt als foerageergebied. Het voorkomen van allesomvattend leefgebied (vaste rust- en voortplantingsplaatsen en foerageergebied) voor de steenmarter binnen het bos is niet uitgesloten. Daarnaast kan de steenmarter foeragerend en migrerend voorkomen binnen de graslanden in het plangebied.

Eekhoorn

Eekhoorns bouwen nesten (hoog) in bomen of gebruiken boomholten. Eekhoorns komen voor in loofbos, naaldbos of gemengd bos maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de buurt van bos. Mits er voldoende voedsel beschikbaar is, komen ze ook in bebouwd gebied. Hun voedsel bestaat hoofdzakelijk uit boomzaden zoals eikels, noten en kegels van naaldbomen. Ook eten ze als aanvulling daarop (afhankelijk van het jaargetijde) knoppen, bladeren, bessen, schors, paddenstoelen, rupsen, vogeleieren en jonge vogels (Zoogdierverseniging, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de eekhoorn binnen het plangebied en betreft meerdere waarnemingen binnen de bossen binnen de Engbertsdijksvenen en omgeving. Het bos biedt verschillende geschikte vaste rust- en verblijfplaatsen voor de eekhoorn, gezien er meerdere bomen aanwezig zijn met geschikte boomholten. Het voorkomen van vaste rust- en voortplantingsplaatsen voor de eekhoorn binnen het bos en de bosschages binnen het plangebied is niet

uitgesloten. Het bos is ook geschikt als foerageergebied voor de eekhoorn, gezien er onder andere meerdere voedselbomen aanwezig zijn binnen het bos, zoals zomereik en verschillende naaldbomen. Het voorkomen van foerageergebied van de eekhoorn binnen het plangebied is daarom ook niet uitgesloten.

Kleine marters (wezel, bunzing en hermelijn)

De bunzing komt in allerlei landschapstypen voor. Het dier lijkt echter een voorkeur te hebben voor kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water in de nabijheid. Ook in een bebouwde omgeving met veel groen kan de bunzing voorkomen, evenals in open bossen (Pertoldi et al., 2006). In de winter wordt de bunzing ook wel in schuurtjes, kelders of hoozolders aangetroffen (Birks, J. D. S., 1998) aangezien deze locaties goede beschutting bieden tegen de kou. De wezel heeft een voorkeur voor open en droog natuur- en cultuurlandschap, maar komt ook voor in allerlei andere soorten habitat zoals bossen, duinen, wei- en akkerland. De hermelijn komt ook in allerlei soorten habitat voor zoals akkers, bossen, duinen, houtwallen en vochtig terrein. Voor alle drie de soorten kleine marters geldt dat goede schuilmogelijkheden met voldoende rust en de aanwezigheid van geschikt voedsel (met name woelmuizen) een vereiste is voor het voorkomen. (Zoogdiervereniging, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de hermelijn en bunzing in de omgeving van het plangebied. De dichtstbijzijnde waarnemingen zijn gedaan langs de Oude Leidijk en langs wegen ten westen van de Engbertsdijkvenen, zoals langs de Paterswal. De bossen en bosschages binnen en in de directe omgeving van het plangebied zijn zeer geschikt als leefgebied voor kleine marterachtigen. Ook de verschillende struweelzomen, zoals binnen deelgebied Buffer en deelgebied Parallelweg, zijn geschikt als leefgebied voor kleine marters, zie Figuur 4-3. Hier zijn mogelijk holen, takkenhopen en/of dichte struwelen aanwezig waar vaste rust- en voortplantingsplaatsen aanwezig kunnen zijn. Daarnaast zijn het bos en de aangrenzende graslanden geschikt als foerageergebied voor kleine marterachtigen. Het voorkomen van allesomvattend leefgebied (vaste rust- en voortplantingsplaatsen, foerageergebied en migratieroutes) van kleine marterachtigen binnen het plangebied is niet uitgesloten.

Figuur 4-3: Struweelzomen waar mogelijk vaste rust- en voortplantingsplaatsen van kleine marterachtigen (en egel) in aanwezig kunnen zijn (Foto's: RHDHV).

Egel

In onze streken leeft de egel in bijna alle landschappen. In sommige gebieden zijn ze echter algemener dan in andere. Tuinen, bosranden, struweel en loofbos, liefst met ondergroei, zijn goede leefgebieden. Egels komen ook in steden voor, zolang er maar groen en schuilplaatsen aanwezig zijn. In de zomer slapen egels vaak op de kale grond onder dicht struikgewas, in holtes onder boomwortels, in

composthopen of konijnenholen. Soms worden slaapnesten gebouwd van losse bladeren. Een nest voor de jongen ligt op een goed verborgen plek zoals in een compost-, takken- of puinhoop. Winternesten worden meestal in de grond gemaakt, tegen een schutting aan, in een schuur of bijgebouw of in een takken- of composthoop. (Zoogdierverseniging, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de egel binnen het plangebied. Het gaat voornamelijk om waarnemingen binnen de dorpen Kloosterhaar, Sibculo en Westerhaar-Vriezenveensewijk. De bossen en bosschages binnen en in de directe omgeving van het plangebied zijn zeer geschikt als leefgebied voor de egel. Ook de verschillende struweelzomen, zoals binnen deelgebied Buffer en deelgebied Parallelweg, zijn geschikt als leefgebied voor kleine marters, zie Figuur 4-3. Hier zijn mogelijk bladhopen, takkehopen en/of dichte struwelen aanwezig waar vaste rust- en voortplantingsplaatsen aanwezig kunnen zijn. Daarnaast zijn de bosranden en struwelen, maar ook de graslanden langs de bosschages, geschikt als foerageergebied voor de egel. Het voorkomen van allesomvattend leefgebied (vaste rust- en voortplantingsplaatsen, foerageergebied en migratieroutes) van de egel binnen het plangebied is niet uitgesloten.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snelstromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. De waterspitsmuis leeft in en langs de oevers van beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. (Zoogdierenvereniging, 2022).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de waterspitsmuis in de omgeving van het plangebied. Het betreft een waarneming in het centrale deel van de Engbertsdijkvenen, binnen het Natura 2000-gebied. Binnen het plangebied zijn, naast de Schipsloot, geen watergangen aanwezig welke geschikt zijn als leefgebied voor de waterspitsmuis. De oevers van de te dempen sloten zijn te steil en ontbreken aan een voldoende dichte oeverbegroeiing om geschikt te zijn als leefgebied voor de waterspitsmuis. Het voorkomen van leefgebied van de waterspitsmuis binnen deze watergangen is op voorhand uitgesloten. De Schipsloot is zeer dichtbegroeid, en heeft daarom een ruige oever en watervegetatie. Gezien het dichtbegroeide karakter van de Schipsloot is deze watergang suboptimaal geschikt als leefgebied voor de waterspitsmuis (weinig foerageergebied). Wel is voldoende ruigte aanwezig, en kan daarom niet uitgesloten worden dat er leefgebied van de waterspitsmuis aanwezig is binnen de Schipsloot.

Grote bosmuis

De grote bosmuis komt voor in allerlei soorten biotopen, mits er enige dekking is zoals lage begroeiing of verspreid liggende stenen. Zo komt hij voor in bosranden met weinig ondergroei, niet te nat rietland, parken, braakliggend land, duinen, heide en tuinen. Hij heeft een voorkeur voor oude open eiken- en beukenbossen, met een uitgebreide struiklaag en weinig ondergroei. Grofweg kan aangenomen worden dat de soort nu al zeker aanwezig kan zijn in Groningen (zuid en oost), Friesland (zuidoost), Drenthe, Overijssel (oost) en Gelderland (oost), naast de verspreiding in Limburg en (mogelijk) Brabant. (Zoogdierverseniging, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFP wijzen op het voorkomen van de grote bosmuis in de omgeving van het plangebied. De dichtstbijzijnde waarnemingen zijn bekend langs de Dorpsstraat ten noorden de Engbertsdijkvenen. De bossen en bosschages binnen en in de directe omgeving van het plangebied zijn geschikt als allesomvattend leefgebied (vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en trekroutes) voor de grote bosmuis. Ten tijde van het veldbezoek zijn hier meerdere muizenholen aangetroffen, ook is er voldoende dekking in de vorm van lage begroeiing aanwezig en komt de grote bosmuis in de omgeving voor.

Wild zwijn

Het wild zwijn komt voor in droge en natte voedselrijke loofbossen en gemengde bossen. Hij heeft een duidelijke voorkeur voor eiken- en beukenbossen aangezien daar in de herfst veel eikels en beukenootjes (de zogenaamde 'mast') te vinden zijn. Een voorwaarde die wilde zwijnen aan een bos stellen is de aanwezigheid van natte/moerassige plaatsen, waar ze in zogenaamde 'zoelen' (ondiepe poelen) modderbaden kunnen nemen. (Zoogdierverseniging, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van het wild zwijn binnen het plangebied. De waarnemingen bevinden zich voornamelijk binnen de bossen van de Engbertsdijkerven en de omliggende weilanden. Het leefgebied van het wild zwijn bevindt zich voornamelijk in de bossen van de Engbertsdijkerven. Verder is het wild zwijn zeer mobiel en goed in staat om de werkzaamheden te ontvluchten. De werkzaamheden zijn tijdelijk en doen geen afbreuk aan het leefgebied van het wild zwijn. Het wild zwijn wordt daarom in de verdere beoordeling niet meegenomen.

Conclusie

Binnen het plangebied zijn mogelijk verschillende beschermde grondgebonden zoogdieren aanwezig. Er kan allesomvattend leefgebied (vaste rust- en voortplantingsplaatsen foerageergebied en migratie) van de steenmarter, boommarter, eekhoorn, kleine marterachtigen, grote bosmuis en egel aanwezig zijn binnen het plangebied. Daarnaast kunnen rust- en voortplantingsplaatsen van de otter aanwezig zijn in de oever van het Geester Stroomkanaal, binnen het plangebied. Ook komt de das foeragerend voor binnen het plangebied en kunnen er binnen en in de directe omgeving van het plangebied burchten van de das aanwezig zijn.

4.2.3 Vleermuizen

Op basis van de verspreidingsgegevens kunnen de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis voorkomen binnen en in de omgeving van het plangebied.

Vleermuizen worden in vrijwel het gehele land waargenomen. Ze maken gedurende een jaar gebruik van meerdere type verblijfplaatsen (zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen). Vleermuizen kunnen globaal opgedeeld worden in boombewonende soorten (zoals rosse vleermuis) en gebouwbewonende soorten (zoals laatvlieger). Een aantal soorten maken zowel van gebouwen als van bomen gebruik als verblijfplaats (bijvoorbeeld ruige dwergvleermuis). Vleermuizen foerageren over het algemeen op relatief windluwe plaatsen, zoals tuinen en langs bosranden. Om van de verblijfplaats naar foerageergebied te komen (en andersom) wordt gebruikt gemaakt van zogenaamde vliegroutes, die bestaan uit lijnvormige elementen zoals bomenrijen en watergangen. Deze lijnvormige elementen kunnen tevens dienen als migratieroute van soorten die buiten Nederland overwinteren.

Verblijfplaatsen (zomer-kraam-paar-winter)

Binnen de mogelijk te kappen bomen binnen het plangebied kunnen holtes in bomen aanwezig zijn die geschikt zijn als verblijfplaats voor boombewonende vleermuizen. Het voorkomen van verblijfplaatsen van vleermuizen binnen bosschages binnen het plangebied is op voorhand niet uitgesloten.

Vliegroutes

De randen van de bossen, de verschillende bomenrijen en het Geester Stroomkanaal zijn geschikt als vlieg- en migratieroute voor vleermuizen.

Foerageergebied

Binnen het plangebied zijn verschillende luwe zones langs bomen en bomenrijen en opgaande vegetaties aanwezig welke geschikt zijn als foerageergebied voor vleermuizen.

Conclusie

Binnen het plangebied kunnen verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen voorkomen, daarnaast kunnen vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen aanwezig zijn.

4.2.4 Vogels

Uit de verspreidingsgegevens van de NDFF is gebleken dat in of in de omgeving van het plangebied waarnemingen bekend zijn van verschillende soorten broedvogels met zowel jaarrond als niet-jaarrond beschermde nesten. Tijdens het veldbezoek zijn onder andere de volgende vogelsoorten waargenomen: kauw, zwarte kraai, koolmees, pimpelmees, goudhaan, vuurgoudhaan, vink, gaai, merel, buizerd, slechtvalk en torenvalk.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

De nesten van een aantal vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Deze nesten zijn beschermd omdat ze jaarrond worden gebruikt, of omdat een soort zeer honkvast is en er elk jaar naar terugkeert en moeilijk in staat is om een nieuw nest te maken. Dit kan zowel gaan om soorten die broeden in bebouwing als om soorten die broeden in bomen. Op basis van de geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF zijn, per categorie², de volgende broedvogelsoorten met een jaarrond beschermd nest waargenomen binnen en in de omgeving van het plangebied:

- Categorie 1: steenuil
- Categorie 2: gierzwaluw, huismus, huiszwaluw en roek
- Categorie 3: boerenzwaluw, bosuil, grote gele kwikstaart, kerkuil, ooievaar en slechtvalk
- Categorie 4: boomvalk, buizerd, havik, raaf, ransuil, sperwer, torenvalk, wespendif, zeearend, zwarte wouw.

Binnen de bosschages binnen het plangebied en de bossen aangrenzend aan het plangebied kunnen verschillende broedvogels met jaarrond beschermde nesten voorkomen. Het gaat hier voornamelijk om broedvogels welke horsten en (grotere) boomholten gebruiken als nest, zoals o.a. de buizerd, bosuil, buizerd, havik, sperwer en wespendif. De bomen konden ten tijde van de veldbezoeken niet allemaal worden beoordeeld. Er zijn in enkele bomen echter wel potentieel jaarrond beschermde nesten waargenomen, een waarschijnlijk van de buizerd. Van de andere kon dit niet bepaald worden. Het gaat hier om twee horsten, zie Figuur 4-5. Ook zijn er in het bos en bosrand bomen met holten aanwezig welke geschikt zijn als jaarrond beschermd nest, voor onder andere de steenuil en bosuil. De aanwezigheid van potentieel jaarrond beschermde nesten van bos broedende soorten als: ransuil, buizerd, havik, wespendif en sperwer is niet op voorhand uitgesloten.

Vogels zonder jaarrond beschermd nest

In het plangebied en de directe omgeving kunnen algemene broedvogels voorkomen. In het plangebied is geschikt leefgebied aanwezig voor deze vogelsoorten om tot broeden te komen. In de graslanden kunnen

² Categorieën jaarrond beschermde nesten Overijssel: **1.** Vogelsoorten met nesten die ook buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vast rust- of verblijfplaats (steenuil). **2.** Vogels die in kolonies broeden die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (gierzwaluw, huismus, huiszwaluw en roek) **3.** Vogelsoorten, geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (boerenzwaluw, bosuil, grote gele kwikstaart, kerkuil, oehoe, ooievaar, slechtvalk, zwarte specht). **4.** Vogelsoorten die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (boomvalk, buizerd, havik, raaf, ransuil, sperwer, torenvalk, wespendif, zeearend, zwarte wouw).

bijvoorbeeld soorten als Kievit, scholekster, graspieper, grutto, veldleeuwerik en kneu. Ook is het bos, de bomen en struweel geschikt broedgebied voor veel broedvogelsoorten, waaronder de koolmees, winterkoning, goudhaan, vink, ekster, gaai en zwarte kraai. Binnen het plangebied komen algemene broedvogelsoorten voor.

Figuur 4-4: Twee waargenomen potentieel jaarrond beschermde nesten binnen het plangebied (foto's: RHDHV).

Conclusie

Binnen het plangebied kunnen jaarrond beschermde nesten van bosbroedende soorten voorkomen en er komen algemene broedvogelsoorten voor.

4.2.5 Vissen

In de omgeving van het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vissen. De meeste beschermde vissoorten zijn soorten uit beken (elrits, beekdonderpad, beekprik), snelstromende rivieren (gestippelde alver), verlande watergangen met een sliblaag en rijke onderwatervegetatie (grote modderkruiper), watergangen met koel en zuurstofrijk water (kwabaal) of vissoorten (houting, steur) die in rivieren of zijarmen hun paaiplaatsen hebben. Dergelijk biotoop ontbreekt in het plangebied. Hierdoor is

het voorkomen van (beschermde) vissoorten uitgesloten. Bovendien worden in het plangebied geen werkzaamheden aan wateren geschikt voor beschermde vissoorten verricht.

Conclusie

Binnen het plangebied komen geen beschermde vissen voor. Het overtreden van een verbodsbepaling uit de Wnb ten aanzien van vissen is uitgesloten.

4.2.6 Amfibieën

Op basis van de verspreidingsgegevens kan de poelkikker, heikikker en boomkikker (categorie Habitatrichtlijn) voorkomen. Verder kunnen meer algemeen beschermde amfibieën voorkomen zoals de bastaardkikker, kleine watersalamander, alpenwatersalamander en gewone pad. Voor deze algemene soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wnb en geldt alleen de algemene zorgplicht.

Poelkikker

De poelkikker is een zon en warmte minnende soort met een voorkeur voor onbeschaduwde wateren. De soort komt vooral tot voortplanting in vennen en hoogveenputten en in andere kleine wateren als, rivier begeleidende wateren, vee-drinkpoelen en sloten. De oeverzone moet bij voorkeur goed begroeid zijn en de wateren mogen niet droogvallen. Buiten de voortplanting zijn poelkikkers minder gebonden aan water en brengen ze de rest van het seizoen door op het land. Overwintering vindt gewoonlijk plaats op het land, soms ook ingegraven in de waterbodem. Op het land worden voor de overwintering vaak bosjes of houtwallen gebruikt die op niet meer dan 400 meter van het voortplantingswater afliggen (RAVON, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens wijzen op het voorkomen van de poelkikker in de omgeving van het plangebied. De dichtstbijzijnde waarneming zijn bekend uit vennen en langs (veen)plassen binnen de Engbertsdijksvennen. De te dempen watergangen binnen het deelgebied Buffer hebben voor het overgrote deel steile en kale oevers met een hoge voedselrijkdom, gezien en intensieve agrarische karakter. Deze zijn dan ook ongeschikt als leefgebied voor de poelkikker. Nabij de Schipsloot, binnen de Engbertsdijksvennen, zijn waarnemingen bekend van de poelkikker. Het deel van de Schipsloot welke omgeven is door bomen is ongeschikt als leefgebied voor de poelkikker, gezien de watergang hier te schaduwrijk is. Zonbeschenen delen van de Schipsloot zijn in potentie wel geschikt als leefgebied voor de poelkikker. Hier kan dan ook leefgebied van de soort voorkomen.

Heikikker

De heikikker komt veel voor in relatief voedselarme, vaak zwak zure wateren en is meer zuurtolerant dan de bruine kikker. Waterhabitat is vaak relatief voedselarm en bestaat uit ondiep, zon beschenen water. Buiten de voortplantingsperiode worden de heikikkers aangetroffen in hoge, dichte vegetaties zoals vochtige heide, pijpenstrootjesvegetatie, kruidenrijk vochtig grasland en in mindere mate in open loofbos. De landhabitat van de heikikker bevindt zich in de nabije omgeving van het voortplantingswater, tot op een afstand van 300 meter wat kan oplopen tot 1200 meter (RAVON, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFP wijzen op het voorkomen van de heikikker binnen het plangebied. Het overgrote deel van de waarnemingen zijn afkomstig vanuit de Engbertsdijksvennen. Ook zijn er waarnemingen bekend van de heikikker in ruigere sloten ten zuidoosten van de Engbertsdijksvennen, langs de Oude Hoevenweg, buiten het plangebied. De meeste te dempen watergangen binnen het deelgebied Buffer zijn te voedselrijk om geschikt te zijn als voortplantingswater voor de heikikker. Enkele van de watergangen gelegen langs de randen van de Engbertsdijksvennen zijn echter mogelijk geschikt als leefgebied voor de heikikker, mits deze flauwe oevers en een beter ontwikkelde oever- en watervegetatie hebben. Ook zijn de zonbeschenen delen van de Schipsloot mogelijk geschikt als leefgebied voor de heikikker. Daarnaast kan de heikikker overwinterend voorkomen

binnen de bossen, bosschages en bosranden binnen het plangebied en foeragerend voorkomen in hogere kruidenrijke graslanden, bijvoorbeeld binnen het deelgebied Parralelkanaal.

Boomkikker

De boomkikker komt voor in moerasgebieden of in kleinschalig landschap met overhoekjes, houtwallen, struwelen of op het zuiden geëxponeerd bos. De boomkikker plant zich voort in visvrije, zonnig gelegen en matig voedselrijke wateren met een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie. De soort leeft buiten de voorplantingsperiode op het land waar hij ook overwintert. Als landhabitat zijn vooral zonnig gelegen zoom- en mantelvegetaties, vegetaties van meerjarige kruiden en braamstruwelen van belang. De boomkikker overwintert daar tussen boomwortels, in muizenholen, strooisellaag of tussen houtstapels. Buiten de overwintering maakt de boomkikker ook gebruik van (braam)struwelen als rustplaats (RAVON, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de boomkikker in de omgeving en binnen het plangebied, voornamelijk binnen het zuidelijke deel van het plangebied, langs de Oude Hoevenweg en de Oude Leidijk (deel deelgebied Bavesbeekweg). In struweel nabij de Schipsloot, binnen de Engbertsdijksvenen is ook een waarneming van de boomkikker bekend. Het overgrote deel van de watergangen binnen deelgebied Buffer is ongeschikt als leefgebied voor de boomkikker, gezien het intensieve agrarische gebruik, de steile oevers en het ontbreken van ruige oevervegetatie. De sloten langs de randen (mantelzone) van de bosschages van de Engbertsdijksvenen hebben op sommige locaties braamstruwelen (en andere struwelen) op de oever, hier is voornamelijk sprake van langs de westzijde van het deelgebied Buffer. Binnen deze struwelen kan de boomkikker vaste rust- en overwinteringsplaatsen hebben. Binnen het deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot kunnen eveneens rustplaatsen en overwinteringsplaatsen van de boomkikker aanwezig zijn in de mantelzone van het bos en bosschage, voornamelijk langs de Oude Leidijk. Geschikte voortplantingswateren bevinden zich voornamelijk binnen de Engbertsdijksvenen. Visvrije, zonnig gelegen en matig voedselrijke wateren met een goed ontwikkelde oever- en watervegetatie ontbreken binnen het plangebied.

Algemeen voorkomende amfibieën

Binnen de vele te dempen sloten kunnen verschillende soorten meer algemeen voorkomende amfibieën voorkomen. In het kader van de zorgplicht dien hier tijdens de uitvoer van de werkzaamheden rekening mee gehouden te worden. Dit moet verder worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol.

Conclusie amfibieën

Binnen alle deelgebieden kan allesomvattend leefgebied (vaste rust- en voortplantingsplaatsen, overwintering en foerageergebied) van de poelkikker en heikikker voorkomen. Daarnaast kunnen binnen alle deelgebieden rust- en overwinteringsplaatsen voorkomen.

4.2.7 Reptielen

Op basis van de verspreidingsgegevens kan de adder, gladde slang, levendbarende hagedis en zandhagedis (categorie Andere soorten) in de omgeving van het plangebied voorkomen.

Adder, gladde slang, levendbarende hagedis en zandhagedis

De adder en gladde slang bewonen vooral (droge) heideterreinen, maar ook hogere delen van hoogveengebieden en open bossen en jonge aanplant op zandgrond. Overwintering vindt voornamelijk plaats op droge veendijken, droge heidevelden en hoger gelegen veenkoppen. Ook de zandhagedis is sterk gebonden aan heidegebieden. Heide en hoogveen vormen eveneens de voorkeurs habitat van de levendbarende hagedis. (RAVON, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de adder, gladde slang, levendbarende hagedis en zandhagedis in de omgeving van het plangebied. De waarnemingen zijn allemaal afkomstig van de (drogere) hoogveen- en heideterreinen binnen de Engbertsdijksvenen. Binnen het plangebied is bovengenoemd habitat dan ook niet aanwezig. Het voorkomen van de adder, gladde slang, levendbarende hagedis en zandhagedis binnen het plangebied is uitgesloten.

Hazelworm

Hazelwormen leiden een verborgen leven. Het grootste deel van de dag leven ze onder de vegetatie en dood hout of ze verblijven in holen in de grond. De hazelworm heeft een voorkeur voor enigszins vochtige, met dichte vegetatie bedekte gebieden. De soort komt voornamelijk voor in open bossen, bosranden, heide, houtwallen en struwelen. De meeste waarnemingen komen uit bos- en heideterreinen. (RAVON, 2023).

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de hazelworm, voornamelijk binnen de bos- en heidegebieden van de Engbertsdijksvenen. Het overgrote deel van het plangebied is ongeschikt als leefgebied voor de hazelworm, voornamelijk deelgebied Buffer, gezien het intensieve agrarische karakter. De bossen en bosschages, en dan voornamelijk binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot zijn geschikt als leefgebied voor de hazelworm. Hier kan de soort dan ook verblijfplaatsen hebben en foeragerend voorkomen.

Conclusie reptielen

De bossen en bosschages, en dan voornamelijk binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot zijn geschikt als leefgebied voor de hazelworm. Hier kan de soort dan ook verblijfplaatsen hebben en foeragerend voorkomen.

4.2.8 Ongewervelden

Op basis van de verspreidingsgegevens kan de beekrombout (categorie Habitatrichtlijn), grote vos, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder en gevlekte witsnuitlibel (categorie Andere soorten) voorkomen.

Grote vos

De habitat van de grote vos bestaat uit vochtige, open bossen, bosranden, boomgaarden en andere plekken met grote vrijstaande bomen. Vooral iep, maar ook zoete kers en sommige wilgensoorten zijn de waardplanten van de grote vos. Ook zwervende individuen worden vooral in een bosrijke omgeving gevonden. De vlinders zijn vooral te vinden op warme, zonnige, open maar beschutte plaatsen. Ook moeten er geschikte plaatsen zijn om te overwinteren, zoals holle bomen of stapels hout. (Vlinderstichting, 2022)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de grote vos binnen het plangebied. De waarnemingen zijn voornamelijk bekend langs bospaden in het zuiden en noorden van de Engbertsdijksvenen, bijvoorbeeld langs de Oude Leidijk, binnen deelgebied Bavesbeekweg. Ook zijn waarnemingen bekend binnen het deelgebied Parallelkanaal, langs de Dalweg. Binnen het bos en de bosranden komen mogelijk verschillende waardplanten van de grote vos voor, zoals pluksgewijs wilgen. Het voorkomen van voortplantingsplaatsen van de grote vos binnen het bos is daarom ook niet uitgesloten.

Grote weerschijnvlinder

De grote weerschijnvlinder komt voornamelijk voor in oudere, vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of groepen samenhangende bosjes in beekdalen. De grote weerschijnvlinder vliegt in het genoemde habitat vooral op open plaatsen, bij bospaden, bosranden of daar waar beekjes het bos doorsnijden. Op de vliegplaatsen groeien wilgen op beschutte plaatsen in de halfschaduw en staan enkele grotere, markante

bomen. De grote weerschijnvlinder heeft vooral boswilg en soms grauwe wilg als waardplant (Vlinderstichting, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de grote weerschijnvlinder in de omgeving van het plangebied, langs het Geester Stroomkanaal en langs de bossen binnen het Natura 2000-gebied. De vochtigere delen van het bos en bosranden van de Engbertsdijksvenen zijn geschikt als leefgebied voor de grote weerschijnvlinder. Daarnaast komen in de meer vochtigere delen van het bos mogelijk ook waardplanten van de grote weerschijnvlinder voor. Binnen het deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot is hier mogelijk sprake van. Het voorkomen van voortplantingsplaatsen en leefgebied van de grote weerschijnvlinder binnen het bos is daarom niet op voorhand uitgesloten.

Kleine ijsvogelvlinder

De kleine ijsvogelvlinder komt voor in gevarieerde, vochtige gemengde bossen of loofbossen, zoals elzenbroekbos. De waardplant van de kleine ijsvogelvlinder is wilde kamperfoelie. Geschikte waardplanten groeien doorgaans in de halfschaduw. De vlinder vliegt in de halfschaduw op open plekken, bredere bospaden en langs bosranden. (Vlinderstichting, 2022)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de kleine ijsvogelvlinder in de omgeving van het plangebied. Het betreft een waarneming langs de Fortmonderweg, op enkele tientallen meters ten noorden van De Zaaij. Het bos binnen het plangebied is geschikt als leefgebied voor de kleine ijsvogelvlinder, gezien de wilde kamperfoelie, de waardplant, voorkomt binnen het bos. Het voorkomen van ei-afzetplaatsen (voortplantingsplaatsen) op wilde kamperfoelie binnen het bos is daarom niet uitgesloten. De kleine ijsvogelvlinder kan langs de bosranden en bospaden vliegend voorkomen. Het voorkomen van de kleine ijsvogelvlinder binnen het plangebied is niet uitgesloten.

Beekrombout en gevlekte witsnuitlibel

De beekrombout wordt in uiteenlopende typen stromende wateren aangetroffen. De soort wordt meestal met traag stromende laagland, beken geassocieerd. Dat deze beken vaak genormaliseerd zijn hoeft geen belemmering te vormen. Belangrijk is de aanwezigheid van zuurstofrijk water en onbegroeide zandige substraten. De meeste gevlekte witsnuitlibellen zijn te vinden bij verlandingszones van laagveenmoerassen. Daarnaast kunnen ze voorkomen in bosplassen en verlandingszones van hoogveen- en heidevennen op de hoge zandgronden en randzones van hoogveen. Deze biotooptypen hebben met elkaar gemeen dat het water helder, ondiep (één meter of minder), matig voedselrijk en beschermd gelegen is. Zowel vegetatieloze als dichtgegroeide wateren worden gemeden. (Vlinderstichting, 2023)

De geraadpleegde verspreidingsgegevens van de NDFF wijzen op het voorkomen van de beekrombout en gevlekte witsnuitlibel in de omgeving van het plangebied. De waarnemingen zijn voornamelijk afkomstig langs de vele plassen binnen de Engbertsdijksvenen. Nabij de Schipsloot is een waarneming van de gevlekte witsnuitlibel bekend. Binnen het plangebied ontbreekt het aan traagstromende beken, verlandingszones van laagveenmoerassen en vennen. Het voorkomen van voortplantingshabitat voor de beekrombout en gevlekte witsnuitlibel is uitgesloten. De Schipsloot ontbreekt ook aan geschikt leefgebied voor de gevlekte witsnuitlibel, gezien deze ontbreekt aan voldoende open en helder water. Beide soorten kunnen wel langsvliegend voorkomen binnen het plangebied, maar zijn zeer mobiel en goed in staan om de werkzaamheden te ontvluchten. Negatieve effecten zijn uit te sluiten.

Conclusie

Binnen het plangebied is het voorkomen van voortplantingsplaatsen en leefgebied van de grote vos, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder niet uitgesloten.

4.3 Effectenbeschrijving- en beoordeling

Door middel van een beknopte analyse van het project in relatie tot de biotoeisen van de beschermde soorten uit het onderzoeksgebied is beoordeeld welke negatieve effecten de voorgenomen werkzaamheden kunnen hebben op mogelijk in het onderzoeksgebied voorkomende beschermde soorten. Effecten op beschermde soorten zijn onder te verdelen in tijdelijke en permanente effecten. Tijdelijke effecten treden alleen op tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Het gaat bijvoorbeeld om extra geluid, licht en kans op het doodrijden van dieren door inzet van groot materieel. Permanente effecten kunnen een gevolg zijn van de uitvoering van de werkzaamheden en daarnaast ook van gebruik van het gebied na afronding. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verdwijnen van leefgebied door ruimtebeslag.

4.3.1 Grondgebonden zoogdieren

Otter

Tijdelijk

De werkzaamheden nabij het Geester Stroomkanaal worden voornamelijk overdag uitgevoerd. Verstoring van (foeragerende) otter is dan ook niet aan de orde. Wanneer het nieuwe Geester Stroomkanaal wordt gegraven en de stuwlaatvoorziening wordt aangelegd, en hierbij bomen gekapt moeten worden in de bosstrook langs het Geester Stroomkanaal, kunnen jonge otters, welke niet mobiel genoeg zijn, worden gedood. Daarnaast kunnen otters worden verstoord.

Permanent

De peilverhoging in het Geester Stroomkanaal heeft mogelijk tot gevolg dat enkele hopen in de oever van het Geester Stroomkanaal ongeschikt raken. Dit zal echter geleidelijk gaan, waardoor eventueel aanwezige otters de tijd hebben deze hopen te ontvluchten. Wanneer het nieuwe Geester Stroomkanaal wordt gegraven en de stuwlaatvoorziening wordt aangelegd, en hierbij bomen gekapt moeten worden in de bosstrook langs het Geester Stroomkanaal, kunnen rust en voortplantingsplaatsen van de otter worden beschadigd of vernield.

De **maatregelen M7** heeft betrekking op bovenstaand tijdelijke en permanente effecten.

Boommarter, steenmarter, bunzing, eekhoorn, hermelijn, grote bosmuis, wezel en egel

Tijdelijk

Mogelijk zijn vaste rust- en voortplantingsplaatsen van de bovengenoemde soorten aanwezig in de bossen, bosschages, mantelzones en struweelzomen binnen het plangebied (alle deelgebieden). Deze kunnen bijvoorbeeld aanwezig zijn in hopen, onder boomwortels, in dichte struwelen, in boomholtes en takkenhopen. Wanneer dergelijke verblijfplaatsen aanwezig zijn in (deels) te kappen bomen, bos, bosschages en struwelen, en deze bomen worden in de kraamperiode gekapt, kunnen jongen van de soorten worden gedood tijdens de werkzaamheden. De boommarter, steenmarter, eekhoorn, bunzing, hermelijn, grote bosmuis, wezel en egel zijn verder zeer mobiel en goed in staat om de werkzaamheden tijdelijk te ontvluchten naar in de omgeving geschikt alternatief leefgebied.

Permanent

Wanneer bomen met grotere hopen, eekhoornnesten of hopen onder wortels worden gekapt in het kader van de werkzaamheden kunnen vaste rust- en voortplantingsplaatsen van de bovengenoemde soorten worden beschadigd of vernield, en dus verloren gaan. De geplande uitbreiding en kwaliteitsverbetering van aanwezige habitattypen binnen het plangebied heeft echter ook een positief effect op het aanwezig areaal geschikt leefgebied en de kwaliteit hiervan. In de omgeving is daarnaast voldoende alternatief geschikt leefgebied aanwezig. Er is daarom geen sprake van een significante aantasting van de lokale populatie. Wel dienen mitigerende maatregelen genomen te worden.

De **maatregelen M2 en M9a, M12, M5a en M7** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

Das

Tijdelijk

De werkzaamheden worden overdag, of mogelijk bij schemer, uitgevoerd waardoor mogelijk foeragerende dassen verstoord kunnen worden. Dassen zijn zeer mobiel en goed in staat het plangebied tijdelijk te ontvluchten tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. In de omgeving is ruim voldoende alternatief foerageergebied om naar uit te wijken in deze relatief korte periode. Mogelijk zijn binnen de bossen en bosschages binnen deelgebied Schipsloot en Bavesbeekweg burchten van dassen aanwezig. Wanneer deze vergraven worden kunnen (jongen van) dassen worden gedood.

Permanent

In de toekomstige situatie wordt het plangebied geschikter als foerageergebied voor de das, gezien deze natuurlijker en meer soortenrijk wordt. Wanneer burchten of pijpen/holen worden vergraven gaan vaste rust- en voortplantingsplaatsen wel permanent verloren.

De **maatregelen M2, M3, M9a, M12 en M5a** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

Waterspitsmuis

Tijdelijk

Wanneer werkzaamheden worden uitgevoerd aan de Schipsloot kunnen mogelijk waterspitsmuizen worden gedood.

Permanent

Door het uitvoeren van werkzaamheden aan de Schipsloot kunnen vaste rust- en voortplantingsplaatsen van de waterspitsmuis worden beschadigd of vernield.

De **maatregel M2** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

4.3.2 Vleermuizen

Tijdelijk

De effecten van de werkzaamheden zijn afhankelijk van het moment van uitvoering (periode in het jaar en op de dag). Vleermuizen zijn nacht actieve dieren, echter de werkzaamheden worden overdag uitgevoerd waardoor lichtverstoring niet aan de orde is. Wanneer de werkzaamheden toch in de schemering worden uitgevoerd in het actieve seizoen van vleermuizen (grotweg half maart t/m half november) en daarbij kunstverlichting wordt toegepast, is verstoring van langs vliegende en foeragerende vleermuizen niet uit te sluiten. Ook kunnen potentiële verblijfplaatsen in en direct langs het plangebied tijdelijk ongeschikt worden omdat vleermuizen gevoelig zijn voor lichtverstoring. Wanneer bomen worden gekapt met daarin geschikte holtes voor vleermuizen kunnen mogelijk vleermuizen worden gedood.

Permanent

Wanneer bomen worden gekapt met daarin geschikte holtes voor vleermuizen kunnen mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen worden of vernield en kunnen deze verloren gaan. Door de geplande natuurontwikkeling zal het areaal geschikt foerageergebied in de toekomst vergroten, wat een positief effect heeft op in het plangebied voorkomende vleermuizen. Door de ontwikkeling van meer natuurlijke graslanden en meer bos zal het aandeel aan insecten, en dus voedsel, worden vergroot. De lijnvormige elementen binnen het plangebied blijven behouden, er gaan dus geen vliegroutes verloren.

De **maatregelen M2 en M9a, M12, M7 en M5a** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

4.3.3 Vogels

Tijdelijk

Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd in het broedseizoen kunnen broedende vogels in het plangebied en de directe omgeving worden verstoord. Wanneer broedende vogels voortijdig het nest verlaten, geldt dit als het opzettelijk vernietigen of beschadigen van nesten en eieren van vogels. Daarnaast kunnen werkzaamheden in het broedseizoen mogelijk resulteren in het doden van jongen. Het broedseizoen valt voor de meeste soorten tussen half maart en half augustus. Ook daarbuiten is het mogelijk dat broedende vogels worden aangetroffen.

Permanent

De kap van bomen kan mogelijk leiden (mogelijk) tot vernietiging van jaarrond beschermde nesten, en verstoring en/of doding van broedvogels. Door de toekomstige maatregelen zal het gebied geschikter worden als broedgebied voor vogels, voornamelijk voor weidevogels in de Buffer Oost.

Alle maatregelen hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

4.3.4 Amfibieën

Poelkikker en heikikker

Tijdelijk

Wanneer binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot en binnen de ruigere sloten gelegen langs de Engbertsdijksvenen binnen deelgebied Buffer sloten worden gedempt of vergraven, of wanneer materieel aanwezig is in meer kruidenrijke graslanden, kunnen poelkikkers en heikikkers worden gedood. Wanneer daarnaast in bos en bosschages nabij geschikt voorplantingswater voor de heikikker, voorkomend binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot, bomen worden gekapt kunnen eveneens foeragerende en overwinterende heikikkers worden gedood.

Permanent

Wanneer binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot en binnen de ruigere sloten gelegen langs de Engbertsdijksvenen binnen deelgebied Buffer sloten worden gedempt of vergraven kunnen vaste rust- en voortplantingsplaatsen van de poelkikker en heikikker worden beschadigd of vernietigd, en dus leefgebied worden aangetast. Wanneer daarnaast in bos en bosschages nabij geschikt voorplantingswater voor de heikikker, voorkomend binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot, bomen worden gekapt kunnen overwinteringsplekken van de heikikker worden beschadigd of vernield. In de omgeving zijn echter voldoende (en meer) geschikte voortplantingswateren en overwinteringsplaatsen aanwezig. Door het nemen van goede mitigerende maatregelen onder begeleiding van een ecooloog wordt gewaarborgd dat geen significante aantasting plaatsvindt van de instandhouding van de lokale populatie.

De **maatregelen M2, M3, M5a, M5b, M9a en M9b, M12** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

Boomkikker

Tijdelijk

Wanneer binnen de deelgebieden Bavesbeekweg, Schipsloot en deelgebied Buffer struwelen (op of zeer nabij de oevers van te dempen watergangen langs bos en bosschage) of mantelzones, ruige overjarige vegetatie langs bosschages en bossen en dichte braamstruwelen, worden aangetast kunnen boomkikkers

worden gedood welke hun rust- en overwinteringsplekken hebben in deze struwelen. Ook kunnen foeragerende boomkickers worden gedood.

Permanent

Wanneer binnen de deelgebieden Bavesbeekweg, Schipsloot en deelgebied Buffer struwelen (op of zeer nabij de oevers van te dempen watergangen langs bos en bosschage) of mantelzones, ruige overjarige vegetatie langs bosschages en bossen en dichte braamstruwelen, worden aangetast kunnen vaste rust- en overwinteringslocaties van de boomkikker worden beschadigd of vernield. In de omgeving is veel alternatief geschikt leefgebied aanwezig en in de toekomst zal het mogelijk verloren gegane habitat zich herstellen. Door het nemen van goede mitigerende maatregelen onder begeleiding van een ecoloog wordt gewaarborgd dat geen significante aantasting plaatsvindt van de instandhouding van de lokale populatie.

De **maatregelen M2 en M9a, M12, M5a** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten.

4.3.5 Reptielen

Hazelworm

Tijdelijk

Op de locaties waar binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot binnen bosschages of bos maatregelen worden uitgevoerd kunnen aanwezige hazelwormen worden gedood door aanwezig materieel.

Permanent

Op de locaties waar binnen deelgebied Bavesbeekweg en Schipsloot binnen bosschages of bos maatregelen worden uitgevoerd kunnen door betreding van materieel vaste rust- en voortplantingsplaatsen van de hazelworm worden beschadigd of vernield. In de omgeving is echter veel alternatief geschikt leefgebied aanwezig en in de toekomst zal het overgrote deel van het mogelijk verloren gegane habitat zich herstellen. Door het nemen van goede mitigerende maatregelen, onder begeleiding van een ecoloog, wordt gewaarborgd dat geen significante aantasting plaatsvindt van de instandhouding van de lokale populatie.

De **maatregelen M2 en M9a, M5a, M12** hebben betrekking op tijdelijke en permanente bovenstaande effecten

4.3.6 Ongewervelden

Grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder

Tijdelijk

Wanneer als gevolg van de werkzaamheden waardplanten worden aangetast, en dit wordt uitgevoerd in de periode dat eitjes en rupsen aanwezig zijn op de waardplanten (iepen, wilgen, sleedoorn en wilde kamperfoelie), kunnen eitjes en rupsen van de grote vos, grote weerschijnvlinder, sleedoornpage en kleine ijsvogelvlinder worden vernietigd of gedood. De grote vos, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder zijn verder zeer mobiel en goed in staat om de werkzaamheden tijdelijk te ontvluchten.

Permanent

Wanneer werkzaamheden worden uitgevoerd aan waardplanten van de grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder binnen het plangebied kunnen rust- en voortplantingsplaatsen van deze soorten worden vernield en kunnen deze verloren gaan. Door de geplande natuurontwikkeling in het gebied wordt het areaal geschikt leefgebied en de kwaliteit hiervan vergroot voor de vlindersoorten, gezien de kwaliteit

van het (vochtig) bos wordt verbeterd (en dus een toename in het aantal waardplanten, zoals boswilg en wilde kamperfoelie). Daarnaast wordt het voedselaanbod voor de soorten vergroot.

De **maatregelen M2 en M9a, M12, M5a en M7** hebben betrekking op bovenstaande tijdelijke en permanente effecten

4.4 Voorzorgsmaatregelen en noodzaak vervolgstappen

In deze paragraaf zijn de te nemen vervolgstappen, zoals het uitvoeren van nader onderzoek en het nemen van voorzorgs- of mitigerende maatregelen, beschreven. Dit is niet gedaan voor de soortgroepen waarvan overtreding van verbodsbepalingen vanuit de aard van de werkzaamheden of het afwezig zijn van beschermde exemplaren, op voorhand zijn uitgesloten. Onderstaande voorzorgsmaatregelen zijn niet volledig uitgewerkt, dit vraagt maatwerk per soort en locatie. Onderstaande voorzorgsmaatregelen dienen verder te worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol.

4.4.1 Grondgebonden zoogdieren

Boommarter, steenmarter, grote bosmuis, kleine marterachtigen, egel, eekhoorn en vogels met jaarrond beschermde nesten

Voorafgaand aan de werkzaamheden dienen de te kappen bomen te worden geïnspecteerd op de aanwezigheid van grotere holten (ook onder wortels), jaarrond beschermde nesten en eekhoornnesten. Bij het aantreffen van grotere holten, potentieel jaarrond beschermde nesten en eekhoornnesten dienen deze bomen te worden gemarkeerd en zoveel mogelijk gespaard te blijven. Indien binnen de invloedssfeer gewerkt wordt, moeten de ruimten en/of nesten geïnspecteerd worden door een ecologisch deskundige

Voorafgaand aan het verwijderen van of werken in dichte struwelen, bosschages, takkenrillen of takkenhopen, holten onder boomwortels, dienen deze te worden geïnspecteerd door een ecooloog op aanwezigheid van kleine marterachtigen, grote bosmuis en egel. Het verwijderen hiervan dient daarnaast te gebeuren onder ecologische begeleiding, waarbij een ecooloog voor de werkzaamheden uitloopt. Overige struwelen, takkenrillen en takkenhopen dienen zo veel mogelijk gespaard te blijven. Op deze manier wordt het doden van individuen voorkomen.

De werkzaamheden dienen daarnaast zo veel als mogelijk buiten de kwetsbare periode van de soorten uitgevoerd te worden.

Bever en otter

Om het verstoren van bevers en otters te voorkomen dient voorafgaand aan de werkzaamheden de westelijke bosrand van het Geester Stroomkanaal door een ecologisch deskundige gecontroleerd te worden op eventuele aanwezigheid van otters met jongen. Bij het aantreffen van rustplaatsen of otters met jongen moeten de werkzaamheden nabij de betreffende locatie tot nadere orde worden uitgesteld. In overleg met de ecologisch deskundige moet buiten de verstoringafstand van de soort gewerkt worden.

4.4.2 Vleermuizen

Om het doden van vleermuizen en het beschadigen en vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen te voorkomen dienen de te kappen bomen voorafgaand aan de werkzaamheden geïnspecteerd te worden op holtes welke geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen, door een ecologisch deskundige. Dit onderzoek kan in principe gedurende het hele jaar, maar het is makkelijker in het winterseizoen, als er geen bladeren aan de boom zitten. Wanneer er tijdens de inspectie bomen met holtes worden aangetroffen dienen deze te worden gemarkeerd. Wanneer deze bomen gespaard blijven is het doden en beschadigen of vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen) te voorkomen. Ook dient rekening gehouden te worden met de valrichting van te kappen bomen richting bomen met holtes.

Om het verstoren van foeragerende of langsvliegende vleermuizen, of verblijfplaatsen in de omgeving van het plangebied (maar ook foeragerende dassen) te voorkomen zijn de volgende maatregelen nodig:

- De werkzaamheden bij daglicht uit te voeren van zonsopkomst tot zonsondergang of bij werkzaamheden in de schemering aangepaste verlichting te gebruiken die gericht is op de bouwplaats en niet op het omringende landschap.

4.4.3 Amfibieën

Poelkikker, heikikker en boomkikker

Bij het dempen en vergraven van de ruigere sloten binnen de deelgebieden Bavenbeekweg, Schipsloot en Buffer (voornamelijk nabij de Engbertsdijksvenen) dient rekening gehouden te worden met de kwetsbare periodes van de heikikker en poelkikker. Daarnaast dienen mogelijk aanwezige individuen te worden afgevangen door een ecooloog. Geschikte struwelen en vegetaties voor de boomkikker dienen zo veel als mogelijk te worden ontzien. Eventueel verwijderen van geschikte struwelen, overjarige vegetatie en mantelzomen aan de randen van bos en bosschages dient uitgevoerd te worden buiten de kwetsbare periode van de boomkikker. Deze werkzaamheden dienen ook onder ecologische begeleiding plaats te vinden.

4.4.4 Reptielen

Hazelworm

Bij het werken binnen bosschages en bos binnen deelgebied Bavenbeekweg en Schipsloot dient rekening gehouden te worden met aanwezigheid van de hazelworm. Er dient buiten de kwetsbare periode gewerkt te worden. Daarnaast dienen geschikte overwinteringsplekken, aangewezen door een ecooloog, zo veel als mogelijk ontzien te worden. De werkzaamheden dienen daarnaast onder ecologische begeleiding te worden uitgevoerd. Mogelijk dienen individuen weggevangen te worden.

4.4.5 Broedvogels zonder jaarrond beschermd nest

Het verstoren van broedgevallen van vogels is te voorkomen door:

- De werkzaamheden binnen bosgebieden buiten het broedseizoen uitvoeren, en;
- Indien gewerkt wordt in het broedseizoen binnen de graslanden, de werkzaamheden ecologisch te laten begeleiden, zodat gewerkt wordt buiten de verstoringafstand van aanwezige broedgevallen.

Veel methoden om tijdens het broedseizoen door te kunnen werken, zijn niet “waterdicht”; het is vaak niet te garanderen dat broedgevallen niet zullen optreden. Buiten het broedseizoen werken heeft dan ook de voorkeur om overtreding van de Wnb ten aanzien van broedvogels te voorkomen. Het broedseizoen loopt grofweg van maart tot augustus, afhankelijk van de weersomstandigheden. Het is echter mogelijk dat buiten deze periode ook broedgevallen aanwezig zijn. Een houtduif kan bijvoorbeeld nog tot half oktober broeden. Het is daarom van belang om het terrein enkele dagen voor aanvang van de werkzaamheden te laten inspecteren door een ter zake kundig ecooloog. In de periode van november tot en met januari is dit niet nodig omdat de kans op broedgevallen dan nihil is.

4.4.6 Ongewervelden

Grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder

Binnen het plangebied zijn waardplanten van de grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder aanwezig. Een overtreding van de Wnb ten aanzien van bovenstaande vlindersoorten kan voorkomen worden door tijdens de uitvoer van de werkzaamheden geen waardplanten van de vlindersoorten aan te tasten. Het gaat hierbij om iep, zoete kers, wilgensoorten, sleedoorn en wilde kamperfoelie. De werkzaamheden dienen onder ecologische begeleiding plaats te vinden om te waarborgen dat waardplanten niet worden aangetast.

4.4.7 Algemene zorgplicht

Voor alle soorten, beschermd of niet, geldt te allen tijde de algemene zorgplicht. Onderstaand wordt een aantal maatregelen beschreven om aan de algemene zorgplicht te voldoen:

- De werkzaamheden worden bij voorkeur alleen overdag, tussen zonsopgang en zonsondergang uitgevoerd. Veel algemene en beschermde diersoorten zijn vooral actief gedurende de vroege ochtend, late avond en nacht;
- Na zonsondergang wordt het gebruik van kunstlicht zoveel mogelijk beperkt en uitstraling van licht naar de omgeving voorkomen;
- Indien er nabij vegetatie, of watergangen gewerkt moet worden, wordt er één richting opgewerkt, zodat kleine dieren van de werkzaamheden vandaan kunnen vluchten. Houd hierbij rekening met vluchtwegen (werk dus niet richting een doodlopende hoek) en zorg dat de dieren voldoende vrije ruimte hebben om te vluchten;
- Voor de uitvoering van de werkzaamheden wordt enkel gebruik gemaakt van de ruimte die noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Zo wordt onnodige verstoring van dieren en planten en beschadiging van hun leefgebied voorkomen;
- Wanneer de werkzaamheden gedurende langere tijd stilliggen, dient het terrein vóór herstart van de werkzaamheden (opnieuw) geïnspecteerd te worden door een erkend ecoloog.

Ecologisch werkprotocol

Voorgenoemde maatregelen en toepassen van preventieve maatregelen dienen door een ecologisch deskundige te worden bewaakt. Eerdergenoemde maatregelen dienen specifiek gemaakt te worden, hiertoe dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. Dit ecologisch werkprotocol dient tijdens de werkzaamheden op locatie aanwezig te zijn.

5 Conclusie en aanbevelingen

Voor het uitvoeren van Natura2000 beheerplanmaatregelen geldt dat de verbodsbepalingen die worden genoemd in de Wnb niet van toepassing zijn. Wel geldt de zorgplicht conform artikel 1.11 van de Wnb. Dit betekent onder andere dat voldoende onderzoek gedaan moet worden naar het belang van het plangebied voor beschermde soorten. Negatieve effecten op beschermde en niet-beschermde soorten dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden.

In Tabel 5-1 zijn de soorten opgenomen met mogelijke leefgebiedsfuncties binnen het plangebied. Deze soorten en soortgroepen zijn beschermd onder de Wnb. Door het nemen van de maatregelen, zoals genoemd in de tabel en paragraaf 4.4 worden negatieve effecten ten aanzien van bovengenoemde soorten zoveel mogelijk voorkomen en wordt voldaan aan de zorgplicht. Deze maatregelen dienen door (of ten minste onder begeleiding van) een ecologisch deskundige te worden uitgevoerd. De maatregelen dienen specifiek te worden gemaakt in een **ecologisch werkprotocol**. Daarnaast wordt aanbevolen om zekerheidshalve de vrijstelling van de verbodsbepalingen kort te sluiten met bevoegd gezag (provincie Overijssel).

De vrijstelling voor stikstofuitstoot is recent vervallen, advies is dit te bespreken met het bevoegd gezag en zo nodig een stikstofberekening en mitigatieplan op te stellen op basis van het definitief ontwerp.

Tabel 5-1: Mogelijk voorkomende soorten binnen het plangebied, met daarbij genoemd de leefgebiedsfuncties, negatieve effecten, relevante maatregelen per soort(groep) en de benodigde vervolgstappen.

Soort	Leefgebiedsfuncties	Negatieve effecten	Relevante maatregelen	Vervolgstappen
Otter	Verblijfplaatsen in bosstrook ten westen van Geester Stroomkanaal, foerageergebied.	Doden van jongen en vernielen verblijfplaatsen. Verstoren tijdens werkzaamheden.	M7	Voorafgaand aan de werkzaamheden binnen deelgebied Parralelkanaal (M7) dient de bosstrook ten westen van het Geester Stroomkanaal te worden geïnspecteerd op verblijfplaatsen van de otter. Wanneer deze worden aangetroffen dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden onder begeleiding van een ecoloog.
Boommarter, steenmarter, grote bosmuis, kleine marterachtigen, egel, eekhoorn	Aanwezigheid van vaste rust- en voortplantingsplaatsen in bos, bosschages, mantelzones en struwelen. Foerageergebied.	Beschadigen of vernielen verblijfplaatsen en doden individuen	M2 en M9a, M12, M5a en M7	Voorafgaand check op verblijfplaatsen, uitvoeren buiten kwetsbare periode en onder begeleiding van ecoloog. Maatregelen opnemen in EWP.
Das	Foerageergebied en aanwezigheid holen en burchten.	Beschadigen of vernielen burchten en doden individuen	M2, M3, M9a, M12 en M5a	Voorafgaand aan de werkzaamheden check op burchten en holen. Bij aantreffen buiten bepaalde afstand hiervan werken (20m) en buiten actieve periode. Dit vraagt maatwerk. Opnemen maatregelen in EWP.
Waterspitsmuis	Leefgebied binnen Schipsloot.	Beschadigen of vernielen verblijfplaatsen en doden individuen	M2	Voorafgaand aan werkzaamheden kort maaien vegetatie buiten minst kwetsbare periode. Onder ecologische begeleiding. Dit vraagt maatwerk. Opnemen maatregelen in EWP.

Vleermuizen	Aanwezigheid verblijfplaatsen in bomen.	Vernietigen verblijfplaatsen en doden individuen	M2 en M9a, M12, M5a en M7	Voorafgaand check op holtes in te kappen bomen. Bomen sparen of uitvoer buiten actieve periode (wanneer verblijfplaats geen winterverblijfplaats is). Opnemen maatregelen in EWP.
Broedvogels	Broedgebied.	Verstoren broedvogels en doden individuen	Alle maatregelen	Uitvoeren werkzaamheden buiten broedseizoen of na vrijgave ecologisch. Opnemen maatregelen in EWP.
Broedvogels met jaarrond beschermd nest	Aanwezigheid broedvogels met jaarrond beschermde nesten in bos en bosschages.	Vernielen jaarrond beschermde nesten	M2 en M9a, M12, M5a en M7	Voorafgaand aan werkzaamheden check op jaarrond beschermde nesten. Bij aantreffen moeten maatregelen genomen worden en opgenomen worden in EWP.
Heikikker en poelkikker	Aanwezigheid voortplantingswater en overwinteringshabitat. Aanwezigheid foerageergebied.	Beschadigen of vernielen vaste rust- en voortplantingsplaatsen en doden individuen	M2, M3, M5a, M5b, M9a, M9b, M12.	O.a. Werkzaamheden uitvoeren buiten kwetsbare periodes, eventueel afvangen individuen bij dempen sloten en uitvoer onder ecologische begeleiding. Dit vergt maatwerk en dient nader uitgewerkt te worden in een EWP.
Boomkikker	Aanwezigheid voortplantingswater en overwinteringshabitat. Aanwezigheid foerageergebied.	Beschadigen of vernielen vaste rust- en voortplantingsplaatsen en doden individuen	M2, M9a, M5a, M12	Geschikte overwinteringsstruwelen (zo veel als mogelijk) sparen, uitvoer buiten kwetsbare periode en afvangen individuen onder ecologische begeleiding. Dit vergt maatwerk en moet worden uitgewerkt in een EWP.
Hazelworm	Aanwezigheid foerageergebied en vaste rust- en voortplantingsplaatsen.	Beschadigen of vernielen vaste rust- en voortplantingsplaatsen en doden individuen	M2 en M9a, M5a, M12	Werken buiten kwetsbare periode onder ecologische begeleiding. Wegvangen individuen. Dit vergt maatwerk en moet worden uitgewerkt in een EWP
Grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder	Aanwezigheid waardplanten (voortplantingsplaatsen).	Vernielen voortplantingsplaatsen en doden individuen	M2, M9a, M5a, M7 en M12	Tijdens uitvoer van de werkzaamheden geen waardplanten van de vlindersoorten aan te tasten. Het gaat hierbij om iep, zoete kers, wilgensoorten en wilde kamperfoelie. De werkzaamheden dienen onder ecologische begeleiding plaats te vinden om te waarborgen dat waardplanten niet worden aangetast. Maatregelen opnemen in EWP.

6 Literatuur

Birks, J. D. S. (1998). Secondary rodenticide poisoning risk arising from winter farmyard use by the European polecat *Mustela putorius*. *Biological conservation* 85(3), 233-240.

LTO Noord & Staatbosbeheer. (2022, 11 18). *Hoogveenherstel*. Opgehaald van Hoogveenherstel Engbertsdijkvenen: <https://engbertsdijkvenen.nl/hoogveenherstel>

Nationale Databank Flora en Fauna, via: <https://www.ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal>.

Pertoldi et al. (2006). Genetic structure of the European polecat (*Mustela putorius*) and its implication for conservation strategies. *Journal of Zoology*, 2.

Provincie Overijssel. (2019). *Natura 2000-Beheerplan Engbertsdijkvenen (040)*. Den Haag: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

RAVON (2023), algemene informatie over amfibieën, vissen en reptielen en verspreidingsgegevens via: <https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie>.

STOWA (2023), algemene informatie over amfibieën en reptielen en verspreidingsgegevens via <http://soortprotocolenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocolenflora-enfaunawet.pdf>

Verspreidingsatlas (2023), via: <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.

Vleermuiswerkgroep Nederland (2023), algemene informatie over verschillende soorten vleermuizen via: www.vleermuis.net.

Vogelbescherming (2023), informatie over verschillende soorten vogels, via: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels>.

De Vlinderstichting (2023), informatie over verschillende vlinders en libellen, via: <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders> en <https://www.vlinderstichting.nl/libellen>

Zoogdierverseniging (2023), informatie over de verspreiding en ecologie van zoogdiersoorten, via: <https://www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten>.

Bijlage: Juridisch- en Beleidskader

Inleiding Wet natuurbescherming

In Nederland is de bescherming van Natura 2000-gebieden en bepaalde soorten planten en dieren geregeld in de Wet natuurbescherming (hierna Wnb). De wet bevat regels voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten en de belangrijkste natuurgebieden in Nederland. Daarnaast bevat de wet onder meer bepalingen ten aanzien van de jacht en houtopstanden.

Naast de bescherming van natuur en biodiversiteit voorziet de Wnb in de decentralisatie van taken en bevoegdheden en de vereenvoudiging van regelgeving. De Europese regelgeving, met name de Vogel- en Habitatrichtlijn, vormt het kader en het uitgangspunt van deze wet. Het instrumentarium van de Wnb sluit aan op het huidige omgevingsrecht en de toekomstige Omgevingswet. De uitwerking van de wet is vastgelegd in de regeling en het besluit natuurbescherming. Gezien deze rapportage enkel gericht is op beschermde soorten (Wnb hoofdstuk 3) zal enkel dit beschermingsregime hieronder worden behandeld.

Beschermde soorten (Wnb hoofdstuk 3)

De Wnb kent drie algemene beschermingsregimes waarin de voorschriften van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en twee verdragen (Bern en Bonn) zijn geïmplementeerd en waarin aanvullende voorschriften zijn gesteld voor de dier- en plantensoorten die niet onder die specifieke voorschriften vallen, maar wel bescherming nodig hebben. Voor alle in het wild levende planten en dieren (dus ook voor soorten die niet zijn opgenomen in de Wnb) geldt de algemene zorgplicht conform Wnb artikel 1.11. Deze plicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving.

Veelal komt de zorgplicht erop neer dat tijdens werkzaamheden negatieve effecten op planten en dieren zoveel mogelijk worden voorkomen, en dat bij de inrichting aandacht wordt besteed aan de realisatie van geschikt habitat voor plant en dier.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat geen effecten mogen optreden, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat de verstoring en eventueel lijden zo beperkt mogelijk is.

Beschermingsregimes

Het gaat om de volgende beschermingsregimes:

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 van de Wnb)
 - Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (zoals bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn).
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (paragraaf 3.5 van de Wnb)
 - Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, Bijlage I of II bij het Verdrag van Bern en Bijlage II bij het Verdrag van Bonn.
- Beschermingsregime andere soorten (paragraaf 3.10 van de Wnb)
 - Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage A en B van de Wnb. Het gaat hier om de bescherming van zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten van nature voorkomend in Nederland.

Verbodsbepalingen

Elk van de beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van deze verboden. De verbodsbepalingen in de paragrafen 3.1 en 3.2 (van de Wnb) zijn een-op-een overgenomen uit de genoemde richtlijnen (zie Tabel 2-1) en verdragen en zijn uitsluitend van toepassing op de in deze richtlijnen en verdragen genoemde soorten. De bepalingen in paragraaf 3.3 zien toe op de 'nationale' andere soorten die zijn genoemd in de bijlagen A en B bij de Wnb. Hiervoor geldt een kleiner aantal verbodsbepalingen.

Bij de toetsing aan het soortbeschermingsdeel van de Wnb wordt bepaald of beschermde plant- en diersoorten kunnen voorkomen in het onderzoeksgebied en of de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt als gevolg van het project, waardoor de gunstige staat van instandhouding in gevaar komt.

Tabel 1 Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1	Beschermingsregime soorten Habitatrictlijn § 3.2	Beschermingsregime andere soorten § 3.3
Art. 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.5 lid 1: Het is verboden soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.10 lid 1a: Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.
Art. 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art. 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.	Art. 3.10 lid 1b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art. 3.1 lid 3: Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Art. 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Art. 3.10 lid 1c: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
Art. 3.1 lid 4: Het is verboden vogels opzettelijk te storen.	Art. 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	
Art. 3.1 lid 5: Opzettelijk storen is niet verboden indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Art. 3.5 lid 5: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.	

Ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden

In beginsel moet met voorzorgsmaatregelen ervoor worden gezorgd dat de functionaliteit van het leefgebied niet wordt aangetast en soorten niet worden verwond of gedood. Lukt dat niet en worden dus verbodsbepalingen overtreden, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden en is een ontheffing nodig. Het beschermingsregime van de soort bepaalt de mogelijkheid tot het verkrijgen van een ontheffing.

Artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb bevatten de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden van de genoemde verboden per beschermingsregime. Voor soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vrijstelling worden verleend op basis van de in deze richtlijnen genoemde belangen (bijvoorbeeld openbare veiligheid of dwingende reden van groot openbaar belang). Onder de Wnb geldt voor deze soorten een ontheffingsplicht, behalve als het bevoegd gezag door middel van een zogenoemde vrijstelling anders besluit.

Voor de 'andere soorten' van artikel 3.10 kunnen provincies en het ministerie van LNV een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht vaststellen middels een verordening. De provincie is het bevoegd gezag voor het al dan niet verlenen van vergunningen en ontheffingen in het kader van de Wnb. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het rijk in de vorm van de minister van LNV bevoegd gezag. Het bevoegd gezag voor dit project is provincie Overijssel. Voor sommige soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen op basis van Provinciale Staten vastgestelde provinciale verordeningen. De vrijgestelde soorten in provincie Overijssel zijn in Tabel 2 weergegeven. De algemene zorgplicht (artikel 1.11) blijft wel te allen tijde van toepassing.

Tabel 2 Soorten met een algemene vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen op basis van door PS vastgestelde provinciale verordeningen **provincie Overijssel**.

Aardmuis	Egel	Huisspitsmuis	Veldmuis	Bruine kikker
Bosmuis	Gewone bosspitsmuis	Ondergrondse woelmuis	Vos	Gewone pad
Bastaardkikker (middelste groene kikker)	Meerkikker	Ree	Woelrat	Tweekleurige bosspitsmuis
Dwergmuis	Kleine watersalamander	Rosse woelmuis		
Dwergspitsmuis	Haas			

Voorzorgs- en mitigerende maatregelen

Indien door voorzorgsmaatregelen de negatieve effecten volledig kunnen worden opgeheven, waardoor overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Het gaat erom dat de voorzorgsmaatregel zorgt dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de aanwezige beschermde soort blijft behouden en de betreffende soort niet gedood, verwond of verstoord wordt.

De voorzorgsmaatregelen worden als randvoorwaarde meegegeven aan de aannemer. Indien dit niet wenselijk of mogelijk is, dan dienen mitigerende maatregelen genomen te worden om de optredende effecten te verzachten. Omdat sprake is van het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen, moet een ontheffing worden aangevraagd. In specifieke gevallen geldt een vrijstelling van ontheffingsplicht als ruimtelijke ontwikkelingen uitgevoerd worden volgens een goedgekeurde gedragscode.

Opzettelijkheid

In de Wnb is voor veel verbodsbepalingen de term opzettelijk van toepassing. Niet-opzettelijke handelingen waarbij verbodsbepalingen overtreden worden zijn niet verboden. Daarbij is van belang dat het Europese Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: “Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant”.

Wezenlijke invloed

Met de term ‘wezenlijke invloed’ wordt bedoeld op een wezenlijk negatieve invloed op een soort of populatie. Om te bepalen of sprake is van een wezenlijk (negatieve) invloed dienen de effecten van de activiteiten of werkzaamheden op de populatie te worden onderzocht. Of hiervan sprake is hangt af van de lokale, regionale, landelijke en Europese stand van de soort. Op welk van deze niveaus de effecten op een soort moeten worden onderzocht, hangt af van de soort. Er is geen sprake van een wezenlijke invloed wanneer de populatie de mogelijke negatieve effecten van de activiteiten of werkzaamheden zélf op een zodanige wijze (bijvoorbeeld doordat voldoende uitwijkmogelijkheden zijn naar een volwaardig leefgebied elders) teniet kan doen dat er geen invloed is op de huidige staat van instandhouding van de soort. In alle gevallen geldt proportionaliteit. Effecten op een zeer zeldzame soort zullen op een lager niveau moeten worden gezien dan een zeer algemene soort. Bij soorten die zich niet over grote afstanden kunnen verplaatsen, zoals amfibieën, reptielen, planten en veel soorten insecten, is eerder sprake van een wezenlijk negatieve invloed dan bij soorten die zich over grotere afstanden kunnen verplaatsen. Verder is van belang of het effect van tijdelijke of permanente aard is. Van tijdelijke effecten kan een populatie van een soort zich over het algemeen gemakkelijker herstellen dan wanneer het om een aanhoudend negatief effect gaat.